

EIROPAS KOMISIJAS
PĀRSTĀVNICĪBA LATVIJĀ

Es, Latvija un ES

12 reģionālajās diskusijās veidojam priekšlikumus mūsu dzīvei Eiropas Savienībā

2010.gada 4.-25.septembris

Noslēguma ziņojums

Projektu realizē Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS sadarbībā ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā.

Saturs

Par diskusiju ciklu „Es, Latvija un ES”.....	2
Iedzīvotāju vērtējumi Latvijas dalībai ES	3
Iedzīvotāju priekšlikumi.....	13
Kā tika izstrādāti rezultāti?	24
Par diskusijas dalībniekiem.....	26
Iespaidi no diskusijām.....	27
Kas notiks ar diskusiju rezultātiem?	27
Kontakti	28

Par diskusiju ciklu „Es, Latvija un ES”

2010.gada septembrī 12 Latvijas pilsētās notika diskusijas „Es, Latvija un ES”. Diskusiju mērķis bija iesaistīt Latvijas reģionu iedzīvotājus – gan pilsoņus, gan nepilsoņus – diskusijā par ES jautājumiem un aktualitātēm Latvijā, izsakot savu viedokli par to, **kādā Eiropā iedzīvotāji vēlas dzīvot un formulējot priekšlikumus, ko ir nepieciešams darīt vietējā, nacionālajā un Eiropas līmenī, lai šādu Eiropu izveidotu**. Visas dienas garumā dalībnieki varēja izteikt savas domas par Eiropas Savienību (ES), uzzināt vairāk par to sadarbībā ar ES jautājumu ekspertiem, kā arī diskusijās ar pārējiem dalībniekiem formulēt priekšlikumus un tos apspriest. Diskusijas noslēgumā bija pieaicināti piedalīties arī pašvaldības, Saeimas un Eiropas Parlamenta deputāti, kuri kā pirmie novērtēja iedzīvotāju izstrādātos priekšlikumus turpmākajai dzīvei Eiropas Savienībā.

Diskusijas notika Ogrē, Tukumā, Daugavpilī, Liepājā, Preiļos, Saldū, Valmierā, Ventspilī, Alūksnē, Talsos, Jelgavā un Jēkabpilī. Katrā diskusijā tikai aicināti piedalīties dalībnieki no attiecīgā reģiona. Viņi tika izvēlēti pēc nejaušās atlases principa – tā, lai diskusijās piedalītos dalībnieki no dažādām vecuma grupām un ar atšķirīgu nodarbošanos. Šī metode nodrošināja, ka diskusijās ir pārstāvēti visdažādākie viedokļi.

Visās 12 diskusijās iedzīvotāji izstrādāja priekšlikumus, izmantojot vienu un to pašu metodi, kas aprakstīta zemāk. Informācija par projektu, diskusiju gaitu un rezultātiem pieejama mājas lapā <http://eslatvijaunes/esmaja.lv>.

Partneri

Diskusiju ciklu „Es, Latvija un ES” rīko divi galvenie projekta partneri - Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS un Latvijas Pilsoniskā alianse.

PROVIDUS ir biedrība, kas dibināta 2002.gadā. PROVIDUS mērķis ir dot ieguldījumu Latvijas politikas attīstībā labas pārvaldības, krimināltiesību, Eiropas politikas un tolerances jomās, kā arī kļūt par ekspertīzes avotu starptautiskā līmenī. PROVIDUS darbības formas ir politikas analīze, pētniecība, interešu aizstāvība, līdzdalība politikas dokumentu un normatīvo aktu izstrādē, sabiedrības informēšana un publicitāte, pasākumu rīkošana, konsultācijas un apmācības. PROVIDUS ietvaros darbojas sabiedriskās politikas portāls politika.lv.

Kopš 2006.gada PROVIDUS darbojas arī Eiropas politikas programma, kuras mērķis ir mazināt Latvijas sabiedrībā esošo kompetences deficītu Eiropas Savienības politikā kopumā un atsevišķās tās nozarēs, kas noved arī pie pilsoniskās sabiedrības grūtībām mērķtiecīgi piedalīties Eiropas politikas veidošanā, jēgpilni izvērtēt Latvijas valdības darbību ES līmenī un uzturēt amatpersonu atbildību sabiedrības priekšā. Eiropas politikas programma strādā ar Eiropas nākotnes jautājumiem – kopīgo politiku un ES institūciju reformas, iedzīvotāju līdzdalība, kā arī ar brīvas personu kustības jautājumiem – migrācijas politiku un imigrantu integrāciju.

Latvijas Pilsoniskā alianse (eLPA) ir dibināta 2004.gada 14.decembrī. eLPA ir neatkarīga bezpeļņas nevalstiskā organizācija (NVO) - biedrība, kuras mērķis ir stiprināt pilsonisko sabiedrību Latvijā, atbalstot Latvijas nevalstisko organizāciju kopējās intereses un veidojot labvēlīgu vidi biedrību un nodibinājumu darbībai. eLPA darbojas kā NVO platforma - dažādu jomu organizāciju oficiāli reģistrēts sadarbības tīkls. eLPA aktīvi darbojas kā NVO sektora interešu aizstāvis, sekojot līdzī lēmumu pieņemšanai valsts pārvaldē, piedaloties valsts sekretāru sanāksmēs un dažādās darba grupās, kā arī aicinot Latvijas NVO aktīvi līdzdarboties un aizstāvēt savas intereses.

Projekta partneri ir Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, Latvijas Pilsoniskā alianse, Liepājas Novada fonds, Tukuma NVO apvienība, Alūksnes NVO atbalsta centrs, Jēkabpils NVO atbalsta centrs, ODIN/VITA, Zemgales NVO centrs, Ventspils NVO atbalsta centrs, Ziemeļkurzemes NVO centrs, Preiļu NVO centrs, biedrība „Zied zeme”, Saldus rajona atbalsta biedrība un Vidzemes Augstskola.

Projektā līdzdarbojas arī Eiropas Komisijas Europe Direct informācijas centri Liepājā, Jelgavā, Daugavpilī, Alūksnē un Valmierā. Šie centri ir daļa no Eiropas Komisijas izveidotā informācijas tīkla, kura mērķis ir sniegt iedzīvotājiem informāciju par ES pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai. Informācijas centros var noskaidrot: vispārīgu un praktisku informāciju par Eiropas Savienību, saņemt atbildes uz jautājumiem par ES politiku, informāciju par patērētāja un pilsoņa tiesībām ES.

Projektu „Es, Latvija un ES” finansē Eiropas Komisijas pārstāvniecība Latvijā.

Iedzīvotāju vērtējumi Latvijas dalībai ES

Diskusiju sākumā iedzīvotāji atbildēja uz šādiem jautājumiem:

- Kas, manuprāt, Eiropas Savienībā ir labs un kas slikts?
- Kas, manuprāt, ir ieguvumi un zaudējumi no Latvijas iestāšanās ES?

Diskusiju dalībnieki izteica šādus pozitīvus vērtējumus par ES un Latvijas dalību tajā (vērtējumi sagrupēti 12 tēmās neprioritārā secībā):

1. Ekonomika, vienotais tirgus, ražošana, investīcijas, vienota valūta:

- Plašāks, vienots tirgus, biznesa iespēju paplašināšanās, plašākas importa un eksporta iespējas, plašāks preču klāsts
- Papildu finansējums, lai realizētu dažādas iespējas
- Iespēja izmantojot ES fondus, t.sk. attīstot uzņēmējdarbību
- Iespējas iegūt investīcijas projektos, t.sk. infrastruktūrā
- Eiropas finansējums projektiem/ fondi. Finansiāls atbalsts dažādiem projektiem. Iespēja saņemt līdzfinansējumu projektiem
- Piesaistītās investīcijas, ekonomikas attīstība
- Ekonomiska drošība no Krievijas
- Vienota valūta, vienkāršāka norēķinu sistēma starp dalībvalstīm
- Pieejami fondi un līdzfinansējums, lai attīstītu dažādas nozares (t.sk. notekūdeņu attīrīšanai, ūdens saimniecībai, veselības aprūpei)
- NVO ir pieejams atbalsts no dažādiem fondiem
- Iespējas uzņēmējdarbībai
- Lielas investīcijas no ES

- Dažādas atbalsta programmas, struktūrfondi un līdzfinansējums projektiem
- Ir brīva preču kustība (lielāks preču piedāvājums veikalos) un pakalpojumu lielāka izvēle
- Pareizi izlieta ES nauda dod labu efektu
- Iespēja piedalīties dažādos pasākumos, projektos
- Iespēja saņemt subsīdijas, ko var ieguldīt attīstībā
- Investīcijas izglītības un citās jomās, arī attīstībai, infrastruktūrai, pieredzes apmaiņā
- Pieejami ES fondi; ES finanses projektiem – infrastruktūrai (ceļi, kanalizācija), izglītībai, bērniem ar garīgiem traucējumiem, ielas bērniem; iespēja attīstīt infrastruktūru
- Iespēja uzņēmumiem sadarboties, grupēties
- Nodokļu transferts
- ES finansējums – piemaksas skolotājiem, 100-latnieku programmas
- ES ieguldījums ceļos, energoefektivitātē u.c.
- Brīva tirdzniecība un transporta plūsma – preču apmaiņa
- Godīga konkurence mudina mācīties, veidot savus uzņēmumus
- Ražotāju piesaistīšana
- Ekonomiskais tirgus (iespēja iet plašākā pasaulē), iespēja eksportēt preces ES
- Nav vairs „blatu” sistēmas tirdzniecībā
- Līdzvērtīgas patērētāju tiesības (marķējumi utt.)
- Lielāka izvēle kvalitatīvai preču iegādei

2. Izglītība:

- Iespējas apgūt valodas
- Iespējas jauniešiem apgūt izglītību citās ES valstīs. Jauniešu iespējas ceļot un mācīties. Eiropas stipendijas augstskolās. Apmaiņas projekti (Comenius, Erasmus u.c.)
- Atbalsts izglītībai un zinātnei (piemēram, skolu kabinetu pilnveide)
- Vairāk pievēršam uzmanību valodu apguvei
- Augstākā izglītība, neformālā izglītība
- Brīvprātīgā darba iespējas ES jauniešiem
- Studentu un skolēnu apmaiņas programmas
- Daudz plašākas iespējas mācīties un profesionāli pilnveidoties
- Iespēja izglītoties bezdarbniekiem
- Studentiem ir iespēja studēt ES, apmaiņas programmas Erasmus, Leonardo da Vinci
- Vieglāk iegūt profesionālo, augstāko izglītību
- Apmācības iespējas lielākas caur apmaiņas programmām, iespējas iegūt izglītību ES
- „Jaunatne darbībā” projekti
- Stipendijas, piemēram, ESF maģistratūras studentiem
- LLU iegādātas jaunas laboratorijas iekārtas
- Iespējas daudzveidīgai izglītībai brīvajam laikam

3. Pārvietošanās:

- Plašāks darba tirgus
- Plašākas iespējas ceļot ES un ārpus tās. Šengenas zona
- Bezvīzu režīms
- ES piedāvā iespēju ceļot uz citām valstīm, meklēt darbu, atvieglotas formalitātes (vīzu atcelšana)
- Brīvprātīgais darbs jauniešiem
- Robežu atvēršana, bezvīzu režīms, tūrisma iespējas
- Var mācīties un strādāt visur
- Brīvība izteikties un ceļot
- Iespējas brīvi ceļot, mācīties, stažēties un strādāt ES

- Atvērtas robežas starp ES valstīm
- Brīva ceļošana. Brīvāka robežu šķērsošana. Nav muitas un vīzas
- Brīvais darba tirgus, papildus darba vietas ārpus Latvijas; darbs ES dalībvalstīs – nauda mājās palicējiem
- Iespējas saņemt labāku algu ārpus Latvijas
- Iespējas ceļot ES un pielietot praksē valodas un vienotu valūtu
- Iespēja ceļot projektu ietvaros par brīvu
- Iespēja atrast darbu un strādāt ES valstīs pēc tam, kad zaudēts darbs Latvijā. Brīvais darba tirgus
- Vairāk ārzemju tūristu

4. Prasmes, zināšanas, demokrātija:

- Pieredzes apmaiņa, kopēji projekti, jaunas pieredzes iegūšana (darba ražīgums, prasības, atbildība par savu darbu)
- Vairāk demokrātijas
- Sakārtota likumdošana
- Apmaiņas programmas
- Atbalsts jaunām idejām
- Demokrātiski procesi un idejas
- Vārda brīvība un iespēja brīvi paust savu viedokli
- ES ir laba forma, kā pārvaldīt sekmīgi – demokratizācija; demokrātija – iespēja runāt
- Sakārtota tieslietu sistēma
- Pārņemam citu valstu pieredzi, piemēram, veselības aprūpes finansēšanā, nodokļu politikā

5. Drošība:

- Vairs neesam atkarīgi no Maskavas
- Norobežošanās no Krievijas esošās politiski-ekonomiskās sistēmas
- Šengenas zonas ieviešana (t.sk. iekšlietu jomā)
- Drošība un neatkarība no Krievijas
- Iestājoties ES, Latvija ieguva lielāku valstisko drošību
- Politiskā drošība

6. Kopiena:

- Esam civilizētās Eiropas daļa
- Latvijas politiķi var pārstāvēt valsts intereses Eiropā
- Iespēja apmeklēt Briseli, iepazīties ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas darbu
- Plaša informācija par dzīvi uz planētas, kas rada stabilitātes sajūtu
- Drošības sajūta/ pleca sajūta/ vienotības sajūta
- Patīk, ka dzīvojam kopienā, kur cilvēki dzīvo augstāka līmeņa dzīvi
- Iespēja izteikt Latvijas viedokli Eiropas Savienības Padomē
- Esam lielākā kopībā, sistēma ir sakārtota
- Virzība uz dzīves standartu paaugstināšanu
- Iespēja saņemt palīdzību no citām ES valstīm
- Ekonomiskā drošība un atbalsts no ES
- Iespēja piedalīties sporta sacensībās plašākā mērogā
- Virzība uz dzīves standartu paaugstināšanu
- ES varam justies brīvi
- Sajūta, ka sākam tuvojies civilizācijai. Izvēles brīvība
- Lemjam dažādus likumus kopā ar citām valstīm
- Vienota likumu bāze (regulas)
- Piederības sajūta, kas veicina sadarbību, draudzību

- Godīgāks varas dalījums pēc Lisabonas līguma starp dalībvalstīm
- ES atbalsts krīzes situācijas risinājumos Latvijai
- ES vēlas ieklausīties iedzīvotāju viedoklī
- Sadarbības projekti
- Darbs pateicoties tam, ka esam ES (cilvēki, kas strādā ar ES lietām)
- Plašākas iespējas sadarbībai ar citām valstīm
- Logs uz pasauli – izglītība, ceļošana. Darbs ārzemēs, plašākas darba un izglītības iespējas.
- Solidaritāte starp valstīm, humānā palīdzība
- Paplašinājies kontaktu loks – sadraudzības pilsētas, organizācijas, iedzīvotāji
- Vieni paši neesam dzīvotāji
- Daudzi likumi ir sakārtoti

7. Lauksaimniecība:

- Atbalsts lauksaimniekiem, subsīdijas
- Zemniekiem maksā subsīdijas (īpaši mazajiem)
- ES maksājumi lauksaimniekiem, atbalsts platību maksājumos

8. Kultūra:

- Kultūras mantojuma saglabāšana
- Kultūras pasākumi
- Kultūras un uzvedības līmenis nedaudz cēlies, tuvinās ES līmenim
- Iespēja iepazīt dažādas kultūras

9. Infrastruktūra:

- Infrastruktūras uzlabojumi, piemēram, ūdens saimniecība
- Liels finansējums projektiem infrastruktūrai, apmācībai, pašvaldībām, skolām u.c.
- Sakārtoti ceļi
- Iespēja izmantot dažādus ES fondus (ERAF, ESF, izglītība). ES fondi – ceļi, skolas, bibliotēka, infrastruktūra, iespējas uzņēmumiem. Atjaunoti ceļi, jauniešu centrs un cita infrastruktūra, piemēram, ūdens apgādes sistēmas uzlabojumi
- Eiropas projekti piespiež kvalitatīvi sakārtot ielas un lielceļus Jelgavā
- Iespējas piesaistīt ES līdzfinansējumu. Eiropas projekti. Finansiāls atbalsts no ES. Iespēja saņemt papildus finansējumu vides sakārtošanai, uzlabošanai. ES fondi, iespēja iegūt projektiem ES naudu, veicināt valsts attīstību. ES finansējums: atbalsts lauksaimniekiem, infrastruktūrai (ūdens, bērnu dārzi), ēku siltināšanai
- Alūksnē ir uzlabojusies ūdens kvalitāte

10. Sociālā politika un veselība

- 100 latu stipendijas ir atbalsts
- Eiropas veselības apdrošināšanas karte
- Diskusijas ES par pensiju līmeņu līdzsvarošanu
- Projekti ar ES atbalstu sociālajā jomā – darba vietas
- Paaugstinājās labklājības līmenis (apkalpojošā sfēra, produktu kvalitāte)
- Izmantojam Eiropas pieredzi sociālajā jomā
- Sociālās aprūpes nodrošinājums, palīdzība maznodrošinātajiem
- Pensija mazliet lielāka nekā PSPS laikos

11. Zaļā domāšana:

- Ieviests atbalsts klimata pārmaiņām un citiem globāliem jautājumiem
- Alternatīvā enerģija – zaļā saimniekošana

- Sākta atkritumu šķirošana
- Sakopta vide

12. Cits:

- Informācijas punktu izveide
- ES neiecietība pret nelegālajiem imigrantiem
- Tiesībsarga izveide
- Reorganizācija Latvijas valsts un pašvaldību iestādēs
- Korupcijas ierobežošana
- Integrācijas politikas stimulēšana
- Projekti jauniešiem
- Modernizācija, e-pārvaldes sistēmas ieviešana grāmatvedības un citās reģistrācijas sistēmās
- Iespēja panākt taisnību Eiropas Cilvēktiesību tiesā

Diskusiju dalībnieki izteica šādus negatīvus vērtējumus par ES un Latvijas dalību tajā (vērtējumi sagrupēti 14 grupās neprioritārā secībā):

1. Neatkarība, suverenitāte, identitāte:

- Cilvēki zaudējuši ticību savai valstij
- Zaudēta suverenitāte, iespēja noteikt savus likumus, ES pieņem lēmumus, kas nav izdevīgi Latvijai
- Atkarība no ES/ neatkarības zaudēšana. Pārāk daudz ieteikumu, ko drīkst un ko nedrīkst Latvijā darīt
- Eiropas Savienības likumdošana nav piemērota pašreizējai Latvijas situācijai
- Latvija zaudē identitāti kā valsts
- Identitātes apdraudējums, latviešu valodas un literatūras apdraudējums, zaudēsim latu, neveicina kultūrvides apgūšanu
- Latvija zaudē savu patstāvību un identitāti; nav pašnoteikšanās iespējas
- Latvija zaudē savu atpazīstamību (uz precēm norāda, ka tā ir ražota ES) un neatkarību
- Latvija zaudē individualitāti, Latvijai pietrūkst drosmes pateikt „nē” ES
- Pamazām zaudējam savu identitāti, kļūstam nevis Latvijas, bet Eiropas pilsoņi
- Ienāk subkultūra – piesārņota valoda, viesmākslinieki, televīzija
- Ienāk jaunas vēsmas kultūrā/ Pārāk brīvi var ieceļot Latvijā svešas tautas, kas uzstāda jaunas prasības (britu tūristi)

2. Izglītība:

- Mazo skolu slēgšana
- Pārāk liela brīvība skolās
- Kritas izglītības līmenis
- Pārkārtojumi Latvijas izglītības sistēmā (t.sk. mazo skolu likvidēšana)
- Nav līdz galam paveiktas izglītības reformas
- Nepareizi uzbūvēta izglītības sistēma, kas neveicina ražošanu un domāšanu
- Pieredzes pārņemšana no ES, kas Latvijā netiek adekvāti piemērota – testu sistēma izglītībā, sākumskolas vērtējumi
- Augstākajā izglītībā programmu haoss un neatbilstība tirgus prasībām. Augstākā izglītība pa maksu (samazinās budžeta vietu skaits)

3. Nespēja sevi pārstāvēt:

- Latvija vāji pārstāv savas intereses ES/ nemākam sevi nostādīt
- Veco dalībvalstu nospiedošs pārsvars
- Svarīgu jautājumu izlemšanā pilsoņi nevar piedalīties, piemēram, jautājumā par Lisabonas līgumu

- Mēs esam kūtri, sajūta, ka esam "pabērna" lomā/ gaidām, ka visu noliks mums priekšā
- ES pieņem lēmumus, kas Latvijai neizdevīgi
- Latvijas darbība Eiropas Savienībā. Latvijai nav pa spēkam kaut ko mainīt
- Pārāk maza iedzīlīnāšanās Latvijas problēmās/ netiek ņemts vērā dzīves līmenis katrā valstī
- LV pārstāvji ES netiek galā ar Latvijas interešu aizstāvību
- Par maz iespēju ietekmēt no Latvijas ievēlēto pārstāvju izvirzīšanu
- „Tā Eiropa prasa” – nestiprina uzticību ne Latvijas valsts pārvaldei, ne Eiropas Savienībai
- Maz pieredzes ES noteikumu realizācijā
- Latvijas ministru un deputātu pakļaušanās ES prasībām/ valdības nespēja pierādīt Latvijas viedokli
- Pārmērīga neatkarīgu valstu vadīšana izrikošana no ES puses. Ierobežo mūsu valsts attīstību. Cenšas daudz ietekmēt Latvijai neizdevīgas lietas. Latvija daudzos jautājumos ir atkarīga no Briseles lēmumiem. Salīdzinot ar Igauniju, Latvijai trūkst nacionālas un valstiskas domāšanas, kā arī interešu aizstāvības ES
- Ierēdņi „tulko” ES regulas kā obligātas. Mūsu politiķu pārāk liela lokanība pārņemt rekomendācijas
- Nemākam saimniekot Eiropas Savienībā, neesam iemācījušies izmantot ES iespējas
- Neiedzīlīnāmies ES direktīvās, direktīvas tiek tulkotas kļūdaini; uzspiestas direktīvas
- Nepietiekami tiek pārstāvētas nacionālās intereses; vāja Latvijas interešu pārstāvniecība Eiropas Komisijā un citos līmeņos; Latvijas politiķi par maz aktīvi lobē nacionālās intereses; Latvijas pozīcijas nenoturēšana izglītības jomā; vāja parlamentāriešu dalība Eiropas Parlamentā
- Latvijas normatīvo aktu saskaņošana ar ES normām, viedokļu saskaņošana

4. Pārvietošanās:

- Darbaspēka aizplūšana
- Krasa iedzīvotāju izbraukšana no Latvijas
- Apkārtējo robežu problēmas (piemēram, noziedznieku brīva pārvietošanās)
- Prognozējams migrācijas vilnis no austrumiem
- Atvērtas robežas nepalīdz cīnīties ar kontrabandu un nelegālajiem iebraucējiem
- Kvalificēts darba spēks aizplūst uz citām ES valstīm, Latvijai nav stratēģijas darba spēka noturēšanai Latvijā
- Ierobežojumi darba tirgū ES
- Muitu slēgšanas dēļ vīrs zaudēja darbu
- Avio lidojumos šķidruma pārvadāšanas ierobežojumi (ūdens, medicīnisko preparātu)
- Latvija zaudē labus kadrus, kas dodas prom
- Darbaspēka aizplūšana, reaģējot uz grūtībām Latvijā. Daudzi izbrauc no Latvijas, izjūk ģimenes, ja, piemēram, vecāki strādā Lielbritānijā, bērni aug Latvijā savā valā
- Bēgļi negatīvi ietekmē vietējo iedzīvotāju labsajūtu
- Pa mūsu ceļiem ES tranzīts brauc bez maksas – Bauskā tranzīts caur centru
- Daudz cilvēku aizplūst no laukiem, no reģiona; „gudrās galvas” jaunie kadri izbrauc no valsts. Latvijā, īpaši Latgalē ir liels bezdarbs – jaunatne spiesta braukt uz Rietumeiropas valstīm, lai nopelnītu naudu un atmaksātu kredītus.
- Ieceļotāji ieņem mūsu darba tirgu un ietekmē kultūru, nezina vēsturi
- Pārāk daudz izbrauc no valsts – gan speciālisti, gan bezdarbnieki. Latvijā samazinās darba spējīgo cilvēku, speciālistu skaits, kā arī samazinās ieņēmumi nodokļos
- Uz Austrumiem apgrūtināta braukšana

5. Ekonomika, ražošana:

- ES direktīvu adaptācija fiskālās politikas jomā/ lieli nodokļi salīdzinot ar algām un ienākumiem
- Iznīcināti mazie uzņēmumi/plašais tirgus iznīcina mazos
- Esam piesardzīgi pret inovācijām, baidāmies no standartiem (t.sk. enerģētikas ražošanā)
- Žurnālisti iejaucas ekonomikas procesos (piemēram, Daugavpils HES)
- Rūpnīcu un zemes izpārdošana/ iznīcināta ražošana un lauksaimniecība, kas veicina nekustamo īpašumu

izpārdošanu ārzemniekiem, bezdarbu, zemes aizaugšanu

- Pāreja uz eiro
- Eiropai nevajag Latvijas preces, nevēlēšanās iepirkt Latvijas produkciju
- Nav atbalsta ražošanai
- Iznīcināta rūpniecība un ražošana (piemēram, cukurs, gaļa)
- Nespēja ietekmēt akcionāru darbību
- ES noteiktie ierobežojumi (kvotas, normatīvi u.c.)
- Straujš cenu pieaugums pēc 2004.gada
- Pārāk daudz un stingri regulējošu noteikumu (t.sk. kvotas) ražošanas sektorā
- Nav skaidrs, kurš ir atbildīgs cukurfabriku likvidācijā
- Eksporta samazināšanās
- Inflācija, īpašumu cenu kāpums
- Maz apmaksātu labu darbavietu
- Vienotas valūtas trūkums
- Apdraudētas tradicionālās nozares (lauksaimniecība, zivsaimniecība u.c.)
- Ražošanas sagraušana, ES iejaukšanās Latvijas ekonomikā caur, piemēram, cukurfabriku likvidēšanu un kuģu sagriešanu
- Ekonomikas iznīdēšana/bremzēšana
- Nekvalitatīvu preču imports uz Latviju
- Iekšējā tirgus ierobežojumi
- Amatsnecības izzušana
- Pārāk liela iejaukšanās dalībvalstu ekonomikā
- ES nav zināšanas par Latvijas ekonomisko situāciju
- Bezdarbs, kas saistīts ar ražošanas sagraušanu
- ES ieteikumi par zivsaimniecību un rūpniecību
- Palielināta konkurence ekonomikā ar negatīvām sekām. Grūtāk ražot un konkurēt, jo ir ierobežojumi un kvotas. ES normas, kuras nevar izpildīt vietējie uzņēmumi un nespēj konkurēt. Latvijas produkti zaudē kvalitāti.
- Nav protekcionisma politika
- Cukura fabrikas tiek likvidētas – dārgākais cukurs ES ir Latvijā
- Veicināta vecās ražošanas sistēmas, kas orientēta uz Austrumiem, iznīcināšana. Vecā ES nav ieinteresēta atbalstīt nozares, kas var attīstīt ražošanu Latvijā. Neekonomisko uzņēmumu likvidācija.
- Ierobežojumi uzņēmumiem
- ES daudz „jādomā ar galvu”, lai varētu attīstīt ražošanu un konkurēt
- Atvērtais tirgus ievieš arī nekvalitatīvas preces (dempings lauksaimniecībā un rūpniecībā)
- Piespieda likvidēt Jelgavas cukura fabriku. Vairs nevar nopirkt vietējo cukuru, kas garšoja. Radnieks zaudēja darbu
- Slēgta ražošana (vairāk valdības vainas dēļ)
- Vairāk ievesto produktu – cukurs, konservi, sēklas
- Neesam iemācījušies izmantot ES iespējas (dancojam zem citu stabules)
- Slēgtas rūpnīcas, kas ražoja labas kvalitātes produktus. Ieved sliktas kvalitātes produktus (cukurs, modificēta pārtika)
- Pārāk daudz veikalu pieder ārzemniekiem
- Latvija kļūva par noieta valsti, kura tikai patērē, bet neko neražo. Pārāk maz eksportējam
- Izmaksu pieaugums privātajā biznesā
- Iekšzemes tirgus sašaurināšana
- Nekvalitatīvas preces mūsu tirgū, lielveikali iegrožo vietējos ražotājus
- Darba atrašanas problēmas jauniešiem. Samazinās darba vietu skaits, pieaug bezdarbs. Mākslīgi tiek radītas bezdarbnieku paaudzes

6. Finansējums:

- Latvija neizmanto ES līdzekļus lieliem projektiem
- ES projektu naudas virzīšana uz centralizētiem, lielapjoma projektiem
- Neapgūstam pilnībā līdzekļus no ES
- Valsts politiku nepareizā Eiropas naudas sadale. Izšķērdība ES finansētajās programmās. Latvijai stingrās prasības finanšu piesaistē
- Latvijas valdība nevar apsaimniekot ES struktūrfondu apguvi
- Nevienlīdzīga ES fondu sadale
- Daļība ES dārgi izmaksā Latvijai
- Visu laiku jāaizņemas nauda
- Esam lielos parādos visiem

7. Nevienlīdzība:

- Nevienlīdzības indekss/ sabiedrības noslāņošanās/ sociālā nevienlīdzība
- Cenas kā ES, ienākumi – zemi
- Lielo valstu attieksme pret Latviju/ jaunajām dalībvalstīm nav tik liela ietekme. Dalībvalstu nevienlīdzība
- Nav vienādi bāzes noteikumi visām ES dalībvalstīm
- Nevienlīdzīgā attieksme pret dalībvalstīm, nevienlīdzīgas tiesības dažādām valstīm, Latvijas viedoklis ne vienmēr tiek ņemts vērā, Latvija „pabērna” lomā
- ES regulas visiem vienādas, Latvijai tas neder
- Atbalsta finansējums atšķiras starp ES dalībvalstīm
- Sociālā un veselības nevienlīdzība ES; slikta veselības aprūpe; nesakārtota sociālā sistēma; nevienlīdzība pensionāru dzīves apstākļos
- Grūti izpildāmas ES prasības
- Izglītības nepieejamība – nevienlīdzība izglītībā ar citām ES dalībvalstīm
- Nav vienlīdzības starp personām ES (algas, pensijas u.c. sociālie un ekonomiskie aspekti)
- Netaisna attieksme pret lauksaimniekiem
- Nevienlīdzīga attīstība ES, jo visiem uzstāda vienādas prasības
- Kvotas un ierobežojumi, kā arī noteikumi, kas nav izdevīgi Latvijai
- Straujš cenu pieaugums (siltumenerģija, medikamenti, izglītība u.c.)
- ES vecākās valstis attiecībā pret jaunākajām valstīm veic ekonomiskos pasākumus vairāk savā labā
- Notiek arī rasu diskriminācija
- Politika vairāk orientējas uz ES prasībām, nevis Latvijas vajadzībām
- ES normas visur netiek vienādi piemērotas – tirdzniecība, lauksaimniecība
- Neizprotami ierobežojumi (vilku piemērs)
- ES finansējuma netaisnīgs sadalījums salīdzinot ar citām dalībvalstīm, piemēram, lauksaimniecībā; netaisnīgi sadalītas dotācijas
- Direktīvu „pārspīlēta” pielāgošana, piemēram, ūdens kvalitātei noteiktas augstākas normas nekā ES noteiktās
- Vecās dalībvalstis aizvilina darbaspēku un nopelna ar mūsu darba rokām
- Birokrātija, direktīvas „ne visiem”
- Neapmierinātība ar dažādo ekonomisko situāciju ES; ienākumu līmenis atšķirīgs
- Pārāk augstas prasības un standarti, kas ietekmē mūsu labklājību (cenas augstas, algas zemas). Augstas cenas par dzīvokli, medikamentiem, studijām, transportu, degvielu un produktiem

8. Veselība un sociālā politika:

- Nesakārtota medicīniskā aprūpe, dārgas zāles
- Pasliktinājusies veselības aprūpe Latvijā
- Nepieejami medicīnas pakalpojumi, slimnīcu slēgšana, ES norobežojas no medicīnas problēmām
- Palielinās mirstība – stress un citi faktori

- Sociālie jautājumi
- Pieaudzis pensijas vecums, bet pensijas neadekvātas
- Attieksme pret pensiju likumdošanu un sociālo sfēru
- Nav vienādas sociālās iespējas ES dalībvalstīs
- Sociālā harta netiek ieviesta
- Pensionāri “nospiesti uz ceļiem”
- 100 latu stipendijas padara cilvēkus par sliņķiem
- Pensionāriem nav atbilstošas pensijas
- Sociālā nevienlīdzība; zemi pabalsti sociālā riska grupām, cita veida atbalsts salīdzinot ar citām dalībvalstīm
- Neefektīva finansējuma apguve; Latvijas valdības rezistence ES finansējuma apguvei sociālajā jomā
- Bezdarbnieku saņem atbalstu (100-latnieki), bet darbu nemeklē

9. Informācija:

- Trūkst saprotamas informācijas par ES un ko mūsu valsts tajā dara/ trūkst informācijas par studiju iespējām citās valstīs
- Nav informācijas par panākumiem
- Nav informācijas par iespējām
- Maz informācijas par iespējām iegūt finansējumu; par maz zināšanu par ES iespējām
- Trūkst Eiropas Parlamentu deputātu no Latvijas atskaites par padarīto
- Pietrūkst informācijas par procesiem ES „cilvēku valodā”
- Maz informācijas no ES politiķiem
- Aizdomas, ka mēs vēl neizmantojam visas ES atbalsta iespējas (informācija nenonāk līdz iedzīvotājiem)
- ES iedzīvotāji maz zina par Latviju
- Nepietiekama ES likumu skaidrošana iedzīvotājiem
- Pieredzes apmaiņa neizpaužas darbībā Latvijā – nav rezultātu
- Eiropas reklāma

10. Lauksaimniecība/zivsaimniecība:

- Atbalsts lauksaimniecībai nav vienlīdzīgs
- Nevienlīdzīgā attieksme lauksaimniecībā
- Lauksaimniecībā kvotu ieviešana
- Lauksaimniecībā nevienlīdzīgas subsīdijas
- Kvotas zivsaimniecībā iznīcina zvejsaimniecību
- Diskriminācija subsīdijās lauksaimniecībā; ES diktēti nosacījumi lauksaimniecībā; liegumi lopkopībā
- Mazās subsīdijas ierobežo lauksaimniecības konkurētspēju. Nav vienāda attieksme pret ES dalībvalstīm (subsīdijas lauksaimniekiem). ES lauksaimniecības politika nav draudzīga jaunajām ES valstīm.
- Iestāšanās nosacījumu kļūdas negatīvi atsaucas uz lauksaimniecību un tautsaimniecību
- Tiešie maksājumi mazāki nekā vecajām ES valstīm
- Lauksaimniekiem un zivsaimniekiem samazinās ražošanu; tiek slēgtas cukurfabrikas, zaudētas darba vietas; sagrauta tautsaimniecība, ražošanas apgrūtināšana (lopkautuves, cukurs); kvotas ražošanai, izkropļots „brīvais tirgus”
- ES birokrātija lauksaimniecībā. Briselē īpaši nevienu neinteresē „tāda” Latvijas lauksaimniecība
- Kvotas (nozveja, piens u.c.)
- Lauksaimniecība iznīcināta
- Zvejas flotes samazināšana
- Linkopības izzušana

11. Likumdošana, birokrātija:

- Ierēdņu lielais skaits, birokrātija

- Lēna, ilgstoša likumdošana
- Daudz centralizētas likumdošanas / garas un sarežģītas regulas un direktīvas
- Pārāk daudz birokrātijas un procedūru
- Direktīvas ir visiem vienādas (netiek ņemtas vērā valstu atšķirības)
- Milzīga birokrātija, kurai nav gatava Latvijas valsts pārvalde
- Palielinājies administratīvais aparāts
- Latvijas ierēdniecība traktē ES normas pretēji valsts interesēm
- Projektu realizācija: birokrātija un kukuļdošana, grūtības iegūt finansējumu, nepieciešam pazīšanās
- Pārāk liels birokrātiskais aparāts
- Nepatīkamas izjūtas, redzot eirokrātus televīzijā viņu elitārajās celtnēs, birojos, šķiet, ka viņu skaits nepamatoti vairojas. Pārāk daudz naudas aiziet nevis attīstībai, bet birokrātijai
- Projektu un programmu neelastība krīzes apstākļos (cenu svārstības). Pārāk ilgs laiks no projekta izstrādes, iesniegšanas līdz apstiprināšanai un ieviešanai. ES noteiktajās iepirkumu procedūrās svarīgāk ir lētāk, nevis kvalitatīvāk
- Lielā birokrātija traucē darboties, likumu nepilnības
- Nepietiekama kontrole ES dalībvalstu valdību, deputātu, represīvo resoru patvaļai
- Pārāk liela birokrātija ES fondu apguvē; birokrātija
- Pārāk stingra atskaišu sistēma ES projektos par mazām summām
- Naudas izlietojums nejēdzīgās prasībās vai to izpildē
- Ļoti daudz maksājam par ES birokrātiju, samitiem utt.
- Valdības un pašvaldību „klanīšanās” Eiropas regulām. ES diktāts, pārspīlēti izprastas regulas Latvijā. Pārāk augstas birokrātiskās prasības. Liela birokrātija, visādas kvotas, regulas

12. Pārtika:

- Ģenētiski modificēta pārtika
- Pārtikas pasliktināšanās
- Pārtikas cenas tuvojas “ES līmenim”

13. Kontrole:

- Novēlota banku uzraudzība – nepieciešama stingrāka nostāja
- Trūkst kontrole ES naudai no valsts puses
- ES naudas apguvē dominē korupcijas principi, lai iegūtu projektus
- Vietējie bāliņi bremsē attīstību vai arī korupcija?
- Līdzekļi tiek apgūti nekvalitatīvi, „nozagti”
- Dažu indivīdu vēlme iedzīvoties ar nelegālām metodēm
- Nesakārtota sodu sistēma (valsts izlaupīšana)

14. Citi:

- Pārāk lielā privatizācija
- Vara atrauta no tautas/ par maz sadarbības
- Lauku sētu nosaukumu likvidēšana, tā vietā ieviešot numurēšanu
- Uzspiesta viena ideoloģija (tiek zaudētas kristīgās vērtības)
- Pazeminās demogrāfijas rādītāji
- Par tautu atceras tikai vēlēšanu laikā
- Ceļa zīmes un cita informācija ir tikai latviski, kas nepalīdz iebraucējiem
- Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir birokrātiska (lēna reakcija uz iesniegumiem)
- Nepietiekamas praktiskās iemaņas, lai strādātu ES
- Lisabonas stratēģijas nepietiekamība
- Par maz motivācijas ieguldīt pūles, lai pielietotu savu izglītību Latvijā

- Pārāk liels liberālisms
- Maz sajūtama Eiropas Savienības ietekme
- Nekvalitatīva humānā palīdzība (Latvijā kā trūcīgā valstī citas ES valstis izgāž nekvalitatīvu humāno palīdzību)
- Dabas piesārņošana
- Neveiksmīga reģionālā reforma
- Nesakārtoti un neizbraucami ceļi

Iedzīvotāju priekšlikumi

Katrā diskusijā iedzīvotāji izstrādāja 6 priekšlikumus par to, kādā Eiropā viņi vēlas dzīvot un ko ir nepieciešams darīt vietējā, nacionālajā un Eiropas līmenī, lai šādu Eiropu izveidotu. Šeit apkopoti visu diskusiju priekšlikumi, sadalot tos astoņās jomās un apakš jomās:

1. Uzņēmējdarbība un ražošana: Latvijā ir attīstīta ražošana, Latvija ir pazīstama ar inovācijām

Vietējo preču un ražotāju aizsardzība

- Visās vietās priekšroku dot vietējiem produktiem - sniegt atbalstu vietējiem ražotājiem un viņu precēm un pakalpojumiem, nodrošināt Latvijas produktu realizāciju ES.
- Ierobežot starptautiskā kapitāla ieplūšanu Latvijā un pārtikas preču importu, kā arī palielināt ierobežojošas kvotas importa precēm.
- Noteikt īpašus finansiālos nosacījumus ražošanai, kas aizstāj importu.
- Noteikt īpaši labvēlīgus nosacījumus ražošanai, kas izmanto Latvijas izejvielas.
- Uz Latvijā ražotās preces norādīt, ka tā ir ražota Latvijā.
- Iedzīvotājiem jābūt lokālpatriotiem un jāatbalsta vietējo ražotāju produkciju, ja tā atbilst pieprasītai kvalitātei, cenai,
- Pašvaldībai jāpērk un jāpopularizē vietējo uzņēmēju produkti, kā arī jāatbalsta vietējie ražotāji, piemēram, ar nodokļu atlaidēm, īpašiem tirgus pasākumiem, bezmaksas tirdzniecības vietām.
- Darba tirgū prioritātei jābūt savas valsts speciālistiem.
- Valstij arī jāpopularizē Latvijas produkcija ES tirgū - Latvijas popularizējamā produkcija izvēlēta pēc noteiktiem kritērijiem un pārskatāmā veidā.
- Valstij iepirkumos dot priekšroku Latvijas ražotājiem.
- Valstij veicināt Latvijā ražoto preču atbalstu ārvalstu tirgos, attīstīt eksporta iespējas un popularizēt Latvijas preču kvalitāti.
- ES jāveic aktivitātes iekšējā tirgus aizsardzībai ES un dalībvalstu ietvaros.
- Jāveicina tūrisma attīstība, attīstot vēstniecību tīklu ārvalstīs.

Ēnu ekonomika un nodokļi

- Nodokļiem jābūt saprotamiem un stimulējošiem - jārada optimāla, caurspīdīga sistēma nodokļu iekasēšanai. Valstij jārada situācija, lai uzņēmumi būtu ieinteresēti maksāt nodokļus.
- Izskaut ēnu ekonomiku un aplokšņu algas, stimulēt uzņēmējus beigt strādāt ēnu ekonomikā, pastiprināt un kontrolēt nodokļu iekasēšanu un izlietošanu atbilstoši mērķiem.
- Nodokļu politiku orientēt uz tautsaimniecības un ražošanas attīstību nevis nodokļu iekasēšanu.
- PVN likmi vienādot un samazināt atpakaļ uz 18%, pazemināt uzņēmumu ienākumu nodokli, diferencēt nekustamā īpašuma nodokli par nesakārtotiem īpašumiem pilsētu teritorijās, kā arī palielināt nekustamā īpašuma nodokli, ja ir vairāki nekustamie īpašumi (izīrēšanai, nomai u.c.).
- Samazināt uzņēmuma ienākumu nodokli vai ieviest citus nodokļu atvieglojumus jaunajiem uzņēmumiem.
- Iepirkumu konkursos ļaut piedalīties tikai tiem uzņēmumiem, kas maksā nozarei atbilstošas algas.
- Pašvaldībām atbalstīt lielos nodokļu maksātājus.

- Diferencēt nodokļu likmes darba devējam atkarībā no darbinieku skaita.
- Valstij jāpiedāvā nodokļu atlaides uzņēmējiem, kas ražo ar lielāku pievienoto vērtību.
- Jāpārskata esošā nodokļu sistēma lielo uzņēmēju atbalstam.
- Cītu valstu viesstrādniekiem jāmaksā tikpat, cik vietējiem, lai valsts iegūtu lielākus nodokļus.

Izglītība

- Iedzīvotājiem jāiegūst izglītība labās specialitātēs, piemēram, mašīnbūvē, medicīnas tehnoloģijās un enerģētikā, kā arī jāizzina pieprasījums konkrētajā jomā pirms ražošanas uzsākšanas.
- ES jāatbalsta kursi par inovatīvām ražotnēm.
- Pašvaldībai jāsniedz materiāls atbalsts skolām, iegādājoties atbilstošus mācību līdzekļus kvalitatīvas izglītības iegūšanai.
- Nodrošināt prakses vietas inženiertehnisko specialitāšu studentiem, t.sk. citās ES dalībvalstīs.
- Jāatbalsta bērnu profesijas izvēlē, interešu izglītībai jāpalīdz izvēlēties profesija.
- Valstī jāveicina ekonomiskā izglītošanās pamatskolā, jāasaista cilvēkresursi un izglītība un jāmāca uzņēmējdarbības pamati. Jāpastiprina ekonomiskā izglītošana, kas veicina kreatīvu ideju rašanos ar stabiliem biznesa plāniem un gatavību cīnīties par savu vietu tirgū.
- Iedzīvotājiem jāmacās kā veidot darbavietas, nebaidoties bankrotēt.
- Valstij jāplāno nepieciešamo nozaru speciālistu piesaiste un sagatavošana.

Uzņēmējdarbības vide

- Lai varētu ražot produktus ar augstu pievienoto vērtību, kam ir noiets ES tirgū, iedzīvotājiem jāuzdrīkstas būt aktīviem un kļūt par darba devējiem.
- Valstij un pašvaldībām jāsniedz konsultatīvais un finansiāls atbalsts (kreditēšana) tiem, kas uzsāk uzņēmējdarbību un ražošanu, īpaši jāveicina atbalsts uzņēmējdarbībai mazāk attīstītos apvidos.
- Pašvaldība popularizē iespējas un līdzfinansē uzņēmējdarbību.
- Ar valsts atbalstu jārada jaunas darba vietas, īpaši atbalstot mazos un vidējos uzņēmumus novados - elastīgāka nodokļu politika, investīcijas, padomi, kā rīkoties krīzes situācijās utt.
- Bankām papildus jākreditē un jākonsultē jaunie uzņēmēji.
- ES jāsniedz finansiāls atbalsts ražošanas uzsākšanai.
- Jāmaina kontrolējošo institūciju, t.sk. VID, PVD, VUGD, būvvaldes attieksme pret uzņēmējdarbību. Valsts institūcijām jāatbalsta ražošana, jo īpaši jaunās ražotnes un uzņēmumi, nevis jānosaka smagi sodi par pārkāpumiem, vairāk dodot laiku to atrisināšanai vai kļūdas novēršanai, ja sabiedrībai nav tiešu draudu.
- Valstij jāsamazina laika periods, kad finansējums no ministrijas nonāk līdz uzņēmējam.
- Lai būtu atvieglota amatnieku un mājražotāju produktu pārdošana, valstij jānodrošina vienkārša grāmatvedības uzskaites sistēma mājražotājiem, amatniekiem un citiem mazajiem ražotājiem; jāmīkstina Pārtikas un veterinārā dienesta prasības, realizējot mājražotāju gaļas, zivju un vīna produktus tirgū. Jāsamazina nodokļu slogs rokdarbu meistariem, ogu un sēņu lasītājiem, pārdevējiem.
- Eiropas Savienībai periodā pēc 2013.gada tomēr jāatbalsta lielražošana Latvijā, nevis neražojošie objekti. ES jāsniedz arī papildus atbalsts mikro un mazajiem uzņēmējiem.
- ES jāsniedz īpašs atbalsts jaunajām dalībvalstīm ekonomikas attīstībai.
- Kredītiestādēm jānodrošina zemāki kredītprocenti, uzņēmumiem priekš-finansējot ES projektus.
- Sniegt konkrētu un tiešu (individuālu) palīdzību inovatīvu ideju realizēšanai - valsts var būt līdzīpašnieks,
- Jānosaka Latvijas tautsaimniecības prioritātes, sadarbojoties Ekonomikas un Izglītības ministrijām, un jāstiprina zinātnes sasaisti ar ražošanu. Jāizpēta, piesaistot zinātni, lai plānotu vajadzību nepieciešamību vismaz 20 gadiem, kāda ražošanas nozare būs perspektīva un nepieciešama. Jānodrošina paredzamība
- Jāiegulda līdzekļi ceļu sakārtošanā.
- Jāmazina birokrātija, jāvienkāršo birokrātiskās prasības uzņēmējdarbībai un jāizveido „vienas pieturas aģentūra” uzņēmējiem.

- Jāveicina jaunu rūpnīcu celšana un tranzīta palielināšanās.
- Atvieglot prasības mazajiem pārtikas ražotājiem.
- Attīstīt un popularizēt biznesa inkubatoru darbību.
- Veicināt informācijas pieejamību par uzņēmējdarbības veikšanu - likumdošanu, atbalstu, nodokļiem u.c.
- Uzņēmējdarbībai jāpiesaista finanses no privātās partnerības un Eiropas Reģionālās attīstības fonda.
- Jāveicina sadarbība starp piegādātājiem un pircējiem (tirgus), piemēram, pašvaldībai rīkot ikmēneša tirgu un arī preču maiņas tirgu.
- Jāgarantē uzņēmumiem aizdevumi bankā, ja tie kārtīgi maksā nodokļus.
- Jāveicina informācijas tehnoloģiju attīstība, lai visi procesi būtu ātrāki un bez papīriem.
- ES jāinvestē jaunajās tehnoloģijās, valstij jālīdzfinansē jauno tehnoloģiju ieviešana un jāattīsta augsto tehnoloģiju centri.
- Pašvaldībām jāpiesaista profesionāli uzņēmējdarbības attīstības speciālisti.
- Valstij jāpiesaista investori - veidot mārketinga kampaņu „Latvijā ir darbs” ārvalstu medijos ar mērķi piesaistīt investīcijas.
- Lai varētu strādāt citās ES valstīs un dzīvot Latvijā, kā arī atvērt Latvijas uzņēmumu filiāles ES, valstij vairāk jāskaidro pakalpojumu direktīva, pašvaldībai jāpopularizē iespējas strādāt ES, bet dzīvot un maksāt nodokļus savā pašvaldībā, savukārt iedzīvotājiem jāinteresējas par teledarba iespējām, jāapgūst informācijas tehnoloģijas un ES valodas.
- Jāpārskata Nodarbinātības valsts aģentūras programmu efektivitāte.
- Jāapzina nepilnīgi izmantotās jaudas pamatlīdzekļos, ko var pārdot citām ES dalībvalstīm.
- Jāveicina pašnodarbinātība un jānodrošina adekvāta samaksa kvalificētam darbam.
- Jāplāno darba vietu piesaistes nodrošinājumu pēc iespējas tuvāk dzīves vietai. Plānotās nozares speciālistu centralizēta izvietošana. Bonusi laukos – bērnu dārzi un subsidētas algas.

2. Konkurētspējīga, kvalitatīva izglītība saskaņā ar nacionālajām un individuālajām interesēm

Sākumskolas, pamatskolas un vidējā izglītība

- Jāpilnveido un jāvienkāršo pamatskolas un sākumskolas izglītības programmas, iekļaujot praktiskas izdzīvošanas iemaņas.
- Pamatskolas izglītībai ir jābūt bezmaksas, ieskaitot arī mācību līdzekļus un pusdienas skolā.
- Visu mācībām nepieciešamo (grāmatas, transports uz skolu, ēdināšana) skolēniem no 1.-4.klasei jānodrošina no budžeta līdzekļiem.
- Pašvaldībai jānodrošina bezmaksas pusdienas līdz 12.klasei, bet skolēniem pēc iespējas jāiesaistās vasaras darbos, gādājot pārtiku.
- Jāpalielina finansējums mācību līdzekļiem uz 20 latiem gadā katram skolēnam.
- Valstij jānodrošina vienotas mācību programmas, kurās izmanto vienotus mācību līdzekļus. Mācību grāmatu saturu nedrīkst mainīt biežāk kā reizi 3 gados. Grāmatu apmaiņa jāorganizē nevalstiskajām organizācijām vai jāizmanto skolu bibliotēkas.
- Jāmaina kvotas lauku skolās, nosakot, ka klases atvēršanai pietiek ar 5 skolēniem (nevis 10 kā līdz šim).
- Lauku skolām jānodrošina internāti.
- Jāiesaista karjeras konsultanti vidusskolu darbā.
- Jāveicina interešu izglītības pieejamība laukos.

Augstākā un profesionālā izglītība

- Augstākajai izglītībai ES ir jābūt bezmaksas, naudai ir jāseko studentam ES robežās.
- Budžeta studiju programmas jāveido pēc ilgtermiņa valsts pieprasījuma, balstoties uz zinātniskiem pierādījumiem – valstij jāplāno un jāprognozē nepieciešamo speciālistu skaitu saistībā ar valsts ekonomikas nākotnes virzieniem.
- Valstij jānosaka prioritārās jomas, kurās vismaz daļēji tiek segta mācību maksa; valstij jādotē tikai

tautsaimniecības attīstībai vajadzīgās programmas augstskolās – pārējiem vai nu daļēji finansēta izglītība vai maksas izglītība.

- Sekmīgiem studentiem jānodrošina stipendijas, kas līdzvērtīgas vismaz iztikas minimumam.
- Valstij noslēgt līgumu ar studentiem, kas paredz, ka studentiem, kas mācās par budžeta līdzekļiem, pēc studijām ir jāstrādā savā profesijā noteikts laiks (5 gadi) vai arī jāatmaksā valstij finanšu līdzekļi par studijām. Ja budžeta students nepabeidz augstāko izglītību vai dodas strādāt uz ārzemēm, viņam jāatmaksā valsts finansējums.
- Jāaicina uzņēmēji maksāt stipendijas studentiem, nodrošinot viņiem darbu šajos uzņēmumos pēc studiju beigām; stimulēt uzņēmējus pieņemt darbā universitāšu absolventus.
- Nodrošināt nodokļu atlaides uzņēmumiem, kuri ņem darbā augstskolu absolventus bez pieredzes vai piedāvā praksi studentiem.
- Jāattīsta mecenātisms un jāpalīdz talantīgajiem iegūt izglītību bez maksas.
- Lai palielinātu studentu konkurētspēju, augstskolai, sadarbojoties ar valsti un uzņēmējiem, nodrošināt subsidētas prakses vietas valsts un privātos uzņēmumos ne tikai Latvijā, bet arī citās ES valstīs, izveidojot datu bāzi ES studentiem, kuri meklē prakses vietas; ES jāatbalsta prakses iespējas visās ES valstīs, jāsaprot prakšu finansēšanas modelis.
- Studiju programmas jāpiemēro reālai dzīvei, nodrošināt kvalitatīvu profesionālo izglītību ar mūsdienīgām tehnoloģijām un iekārtām.
- Lai jaunieši būtu konkurētspējīgi ES, jābūt pieejamām studiju programmām angļu valodā.
- Jānodrošina studentiem papildu izglītības iespējas ārzemēs, stimulējot viņu atgriešanos Latvijā.
- ES ir jānodrošina pasniedzēju rotācija un sadarbība starp augstskolām, izveidojot kopēju izglītības fondu.
- Pašvaldībām jāsadarbjas ar augstskolām, lai piesaistītu stratēģiski svarīgus jaunos speciālistus darbā pašvaldībā.
- Jānodrošina prakses vietas un apmaiņas programmas (starp Latviju un ES).

Mūziklītība

- Jāpopularizē un jānodrošina mūziklītība ES līmenī - arī iedzīvotājiem, kuriem ir nepieciešams pārkvalificēties - īpaši lauku teritorijās.
- Strādājošajiem un pensionāriem jābūt pieejamai mūziklītībai, tai skaitā kursiem par uzņēmējdarbības attīstību.
- Jāievieš koordinācija starp Izglītības un Ekonomikas ministriju par tautsaimniecībā pieprasītām specialitātēm.
- Izglītībai jābūt tādai, lai ir iespēja pārprofilēties.

Vispārīgi

- Valstij jāpalielina finansējums katram skolēnam, jāstabilizē izglītības sistēma un jāsamazina reformu biežums, nosakot ilgtermiņa standartus.
- Samērot teoriju un praksi apmācībā un izmantojot ES finansējumu - jauniešiem jāsaņem alga par praksi, jāveido mentoru kustība, lai nodrošinātu jauniešu plašākas zināšanas un iespējas iegūt darbu pēc studiju beigām.
- Atļaut mācību metodiku skolotājiem izstrādāt pašiem, kā arī veicināt viņu iesaistīšanos mācību programmu izstrādāšanā.
- Noteikt tādu atalgojumu pedagogiem, kas atspoguļotu viņu darba kvalitāti.
- Pilnveidot privāto un alternatīvo skolu likumdošanu.
- Jāveicina atbildības izpratne skolā (mācot skolās ētiku un morāli).
- Sniegt lielāku ES struktūrfondu atbalstu izglītībai, jo īpaši augstākajai izglītībai.
- Palielināt finansējumu izglītībai un veicināt izglītības konkurētspēju ES, nodrošinot izglītības kvalitāti atbilstoši izglītības standarta prasībām.
- ES jāpiešķir finanšu atbalsts ergonomisku mācību vietu iekārtošanai un ergonomu apmācībai.
- Izglītības programmas ir jāveido atbilstoši tirgus vajadzībām.

3. Ikvienam ir pieejama kvalitatīva veselības aprūpe

Veselīgs dzīves veids

- Iedzīvotājiem jāpiekopi veselīgs dzīves veids, jāseko līdz ķermeņa svaram, lietotajai pārtikai, jāuzņemas atbildība par veselību un jāizglītojas par to, kā var palīdzēt sev, tai skaitā par organismam nepieciešamajiem mikroorganismiem (jodu, selēnu u.c.).
- Valstij un pašvaldībām jāatbalsta sporta aktivitātes, jāattīsta masveida sporta un fizisko aktivitāšu iespējas – nelikvidēt sporta skolas, veidot sporta laukumus. Valsts līmenī jāizveido aktivitāšu kopums veselīga dzīvesveida veicināšanai, jāorganizē veselīga dzīves veida konkursus skolās, piemēram, “Nesmēķējošā klase”.
- Jāievieš norādes uz pārtikas, kas ir kaitīga veselībai, kā arī jānosaka nodokļi neveselīgai pārtikai. Ierobežot neveselīgas pārtikas pārdošanu skolās un to tuvumā. Ar ES normu noteikt, ka pārtikas produktiem jānorāda to izcelsme un ģenētiski modificēto organismu klātbūtne. Noteikt uzcenojumu ģenētiski modificētai pārtikai un atlaides bioloģiski tīrai pārtikai. Ieņēmumus, ko valsts iegūst no ģenētiski modificētas pārtikas pārdošanas, piešķirt veselības aprūpei.
- Jāievieš nodokļu atlaides cilvēkiem, kas piekopi veselīgu dzīves veidu – nesmēķē, nelieto alkoholu, sporto. Darbiniekiem bez kaitīgiem ieradumiem darba vietās jāpiešķir bonusi. Smēķētājiem noteikt papildus ierobežojumus, lai veicinātu atbildību par savu veselību.
- Iedzīvotājiem plaši jāizmanto profilaktiskās veselības pārbaudes – vienu reizi gadā tā jānodrošina bez maksas.

Pieejamība

- Jāsamazina zāļu cenas – nosakot “griestus”, kas nepārsniedz ES vidējo līmeni, jāsakārto medikamentu atlaižu sistēma; nedrīkst palielināt PVN medikamentiem un medicīnas precēm.
- Jāpapildina kompensējamo zāļu saraksts, tas regulāri jāpārskata „jaunajām” slimībām un alerģijām.
- Jānodrošina bezmaksas primārā aprūpe, neatliekamā palīdzība, potēšanās, kā arī medicīnas pakalpojumi, kas ir pieejami tuvu dzīves vietai visos reģionos. Jābūt vairāk kā vienai slimnīcai katrā plānošanas reģionā.
- pašvaldībai jāpiesaista ES finansējums veselības centriem, katrā apdzīvotā vietā jābūt dienas stacionāram, lai jebkuram ES pilsonim jebkurā vietā būtu pieejama veselības aprūpe.
- Jāsamazina rinda pie speciālistiem un jāpalielina pieņemšanas dienu skaits. Vienu reizi gadā valstij jāapmaksā speciālistu pakalpojumi.
- Jānodrošina bezmaksas medicīniskā aprūpe un bezmaksas veselības apdrošināšana trūcīgiem iedzīvotājiem, sociālā riska grupām, bērniem un invalīdiem. Garantēt medicīnas pakalpojumus pensijas vecuma cilvēkiem.
- Jāskaidro iedzīvotājiem, ko nozīmē Eiropas veselības apdrošināšanas karte.
- Jānosaka, kas ir maksas un kas ir bezmaksas medicīnas pakalpojumi.
- Pamata veselības pakalpojumiem jābūt pieejamiem visiem par zemām izmaksām, kamēr par dārgākiem veselības pakalpojumiem katram jāmaksā progresīvā kārtībā – jo lielāki ienākumi, jo valsts piemaksa par pakalpojumiem ir zemāka.
- Jāizstrādā ES direktīva par veselības aprūpes profilaksi, piemēram, bezmaksas dzemdības, bezmaksas ātro palīdzību.

Medicīnas personāls

- Nodrošināt ārstiem un pārējiem medicīnas darbiniekiem pienācīgu algu; ģimenes ārstiem samazināt aprūpējamo skaitu, nesamazinot atalgojumu.
- Pastiprināt cīņu ar „aplokšņu algām” - mediķu „halātiem aizsūt kabatas” - vienlaicīgi legalizējot samaksu par pakalpojumiem saskaņā ar publiski pieejamiem cenrāžiem.
- Noteikt farmācijas firmām ierobežojumus lobēt ārstus.
- Jāveicina ārstu paaudžu nomaīņa, jāatbalsta ārstu pieredzes apmaiņa un profesionāla pilnveide.
- Reģionos medicīnas speciālistiem jāpiedāvā dzīvokļi.
- Jāpiesaista Sarkanā Krusta brīvprātīgie.

- Jāveido „Jauno ārstu programma” nepieciešamo medicīnas speciālistu atbalstam, izglītībai un motivācijai palikt Latvijā.

Finansējums

- Jāpiešķir pārdomāts un precīzs finansējums medicīnas nozarei (speciālistiem, slimnīcām) no valsts budžeta, jāsniedz finansiāls atbalsts reģionu slimnīcām, kā arī jāpublisko visi veselības izdevumi.
- Jāveido uzkrājumi veselības aprūpei, kas nāk no iedzīvotāja, valsts nodrošinātām minimālajām garantijām, kā arī darba devēju iemaksām.
- Valdībai jāanalizē citu ES valstu pieredze ar medicīnas apdrošināšanas sistēmām, un jāpārņem labākais piemērs - jāievieš obligāta veselības apdrošināšana strādājošajiem.
- ES jāpiešķir līdzfinansējums medikamentu kompensācijai, atbalstam ārstiem reģionos.
- Baltijas valstīm jāievieš vienotu veselības aprūpes sistēmu, ko veiksmes gadījumā pārnest uz ES līmeni,
- ES jāievieš vienota veselības finansēšanas sistēma, kā arī vienota ES tiesību norma par vienotu veselības apdrošināšanas sistēmu visā ES.
- Jāveicina medicīnas eksports.
- Jāsakārto mājas aprūpes sistēma.
- ES jāizveido vienota datu bāze ar iedzīvotāju reģistru, kas ir veselības aprūpes sistēmas uzskaitē. Datu bāzei piekļūst medicīniskais personāls un notiek informācijas regulāra aktualizācija neatkarīgi no valsts, kur iedzīvotājs vērsies.

4. Lauki un reģioni: līdzvērtīgāks atbalsts un attīstība

Lauksaimniecība

- Lai lauksaimniecības subsīdijas būtu līdzvērtīgākas, ES jāpārskata sadales sistēma, kas atbilst Latvijas interesēm - jāpārskata pēdējo 7 gadu izejas datu rādītāji ES.
- Latvijā jāpaātrina esošo kompensāciju izmaksas, bet vietējā līmenī jāpanāk, ka kompensācijas iedzīvotāji iegulda attīstībā un nozaru kooperācijā.
- Lauku konsultantiem ir jānodod konkrētas ziņas Zemkopības ministrijai, Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padomei un citiem jābūt vienkāršam veidam, kā lauksaimniekiem uzzināt, kas notiek viņu jomā.
- Jāatrisina problēma, ka maza mēroga lauksaimniecība nespēj atrast investīcijas.
- Lai būtu iespējams atjaunot lauksaimniecību Latvijā, valstij jāveicina vietējā produkta nonākšana lielveikalos, jāveicina kooperācija - vietējie tirdzīņi. Jāstimulē zvejniecība un lauksaimniecība, jāatjauno cukura ražošana. Sniegt atbalstu lauksaimniecības produkcijas realizācijai, lauksaimniecības kooperatīvu produkcijas realizācijai, veicināt eksportu.
- Ar valsts atbalstu veicināt kooperatīvu veidošanos lauksaimniecības nozarē.
- Bioloģisko saimniecību un lauku tūrismu noteikt kā vienu no lauksaimniecības prioritātēm.
- Novados jāatbalsta vietējās ražotnes, piemēram, pienotavas.
- Stingri kontrolēt vides piesārņojumu lauksaimniecības zemju izmantošanā.
- Zemkopības ministrijai finansiāli palīdzēt ražošanas uzsācējiem lauksaimniecības jomā.
- Lai atjaunotu Latvijā ražošanu - jo īpaši vilnas un linu pārstrādi – zinātniekiem jāvērtē, vai linu un aitu audzēšana nav drauds ekoloģijai, tad iedzīvotājiem jānodarbojas ar aitu un linu audzēšanu, sadarbībā ar valsti jāorganizē loģistiku (izejvielu un gatavās produkcijas transportēšanu, realizāciju), bet ar ES atbalstu jāveido pārstrādes uzņēmumi. Uzņēmējiem jāveic tirgus izpēti. Uzņēmējiem un valstij jānosaka, kuras teritorijas ir labākas ražošanai. Pašvaldībai jānodrošina un jāuztur kvalitatīva infrastruktūra (t.s. ceļi), jādod teritorijas darbības uzsākšanai, jākonsultē finanšu un juridiskajos jautājumos par ražošanas uzsākšanu, jāpiešķir nodokļu atlaides kā tradicionālai tautsaimniecības nozarei. Valstij jāorganizē un jāatbalsta pārrobežu sadarbība (izejvielu iepirkšana, produkcijas realizācija). ES jāpiešķir subsīdijas ražošanas uzsākšanai, jo īpaši tehnoloģiju iegādei, kā arī jāpiešķir subsīdijas aitkopībai un linu audzēšanai, ievērojot, ka tās ir tradicionālas nodarbes. Ar Krieviju un Baltkrieviju

jārisina divpusējas sarunas robežu šķērsošanas atvieglošanai linu un vilnas produktiem, izejvielām.

Reģionu attīstība

- Lai pastiprinātu atbalstu lauku, īpaši pierobežas reģioniem, ES nodrošināt privilīģētus noteikumus pierobežas teritoriju tirdzniecībai ar Krieviju.
- Latvijai jāsamazina nodokļi pierobežā, jāpalielina nodokļi lielajiem zemes īpašniekiem, īpaši ārzemniekiem.
- Daļa no PVN jāvirza pašvaldības budžetā.
- Reģionos jāatver vairāk izglītības un kultūras centri, kā arī jāattīsta ražošana.
- Jāizveido „vienas pieturas aģentūra” uzņēmējiem, kurā vērsties, uzsākot ražošanu.
- Iedzīvotājiem jākooperējas, lai celtu konkurētspēju, jāizglītojas un jāinteresējas par iespējām. Jāievieš vairāk publiskās un privātās partnerības projekti.
- Uzņēmīgiem cilvēkiem jāspēj radīt dzīvotspējīgas biznesa idejas, radīt paliekošas vērtības, izmantojot reģiona resursus – attīstīt lauksaimniecisko ražošanu, loģistiku un tranzītu starp ES un Krieviju.
- Jārada tūrisma infrastruktūras objekti, ap kuriem veidojas viesu nami, kas ir pievilcīgi ģimenēm ar bērniem.
- Ja tiek piesaistīti ES līdzekļi, tad ir jākontrolē, lai tie sasniegtu mērķi. Galvenais kritērijs ir jaunu darbu vietu radīšana.
- Gala lēmumu par projektiem un reģiona prioritātēm jānodod reģionālajām institūcijām.
- Aktīvāk un efektīvāk apgūt ES līdzekļus infrastruktūras sakārtošanā īpaši lauku teritorijā.
- Ierobežot un kontrolēt nekustamo īpašumu pārdošanu ārzemniekiem, kontrolēt to apsaimniekošanu.
- Mērķtiecīgi stimulēt rūpniecības veidošanos reģionos.
- Valstij jābūt īpašām atbalsta programmām pierobežā.
- Informācijai jābūt saprotamākai un koncentrētākai, un iedzīvotājiem aktīvāk jāiesaistās precīzu attīstības plānu izstrādē.
- Pašvaldībām jāveic ilgtermiņa plānošana, lai aktīvi piesaistītu uzņēmējus un atbalstītu ģimenes ar bērniem (bērnu dārzi, skolas), kā arī nodrošinātu infrastruktūru.

ES finansējuma mērķtiecīga apguve

- Latvijai jāveido koncentrētāka administrēšanas sistēma ar garākiem projektu izsludināšanas termiņiem un saīsinātiem projekta izskatīšanas termiņiem, vienkāršākiem kritērijiem, palielinātu atbalsta intensitāti uzņēmējiem un valsts garantu projektu līdzfinansējumam.
- Pastiprināt atskaites par iegādāto tehniku/iekārtām ar ES finansējumu izmantošanu.
- valstij un pašvaldībai savlaicīgi un daudz kur informēt par ES finansējumu un iespējām to izmantot,
- valstij sniegt līdzfinansējumu ES fondu projektos.
- Pašvaldībām apgūt labo praksi no sadraudzības pilsētām.
- Pašvaldības speciālistiem plašāk un efektīvāk apgūt Eiropas fondu līdzekļus, rakstot projektus.
- Par ES struktūrfondu prioritāti jānosaka mazo un vidējo uzņēmēju atbalsts, kas rada augstu pievienoto vērtību, kā arī infrastruktūras uzlabošana.

Pamestu ēku un infrastruktūras atjaunošana

- ES jāpalielina finansējuma apmērs un jānodrošina kvotas reģionu līmenī, īpaši atbalstot kultūrmantojuma objektus.
- Latvijai jāveicina privāto un publisko partnerību projekti un jāsniedz valsts atbalsts uzņēmējiem, kas apsaimnieko pamestas ēkas.
- Pašvaldībai jāpiešķir nekustamā īpašuma atvieglojumi uzņēmējiem, kas iegulda ēku atjaunošanā, bet iedzīvotājiem jāsakārto kopējā īpašuma tiesības.

5. Politikiem un ierēdņiem jābūt zinošiem, ētiskiem un jāstrādā atbilstoši iedzīvotāju vajadzībām

Iedzīvotāju līdzdalība

- Pašiem iedzīvotājiem jāizglītojas par lēmumu pieņemšanas procesu, reizi pusgadā iedzīvotājiem prasīt atskaitīšanos no deputātiem par padarīto. Ja nav rezultātu, deputāti jāatsauc – to tiesīgi darīt attiecīgā vēlēšanu apgabala balsstiesīgie.
- Iedzīvotāju grupām jāvienojas par sev būtisko un jādara tas zināms politiķiem un attiecīgajām iestādēm.
- Iedzīvotājiem vēlēšanās jāvadās no savas sirdsapziņas, nevis populistiskiem solījumiem. Vēlēšanās jābalso nevis par sarakstiem, bet gan konkrētiem cilvēkiem, uzsvāru liekot uz jauniem cilvēkiem vecumā no 21-55 gadiem. Rūpīgi jāiepazīstas un jāņem vērā politiķu iepriekš padarītais.
- Iedzīvotājus jāiesaista budžeta plānošanā. Komitejās jāpiedalās arī jomu pārstāvjiem no nevalstiskajām organizācijām, no iedzīvotāju vidus.
- Pašvaldību deputātu atalgojumu jānosaka iedzīvotājiem, izvērtējot padarīto.
- Pašvaldībām jāveic iedzīvotāju aptaujas, uzzinot vairāk viedokļus, izmantojot iestādes mājas lapas, laikrakstus, tv un brīvprātīgos. Apkopotie iedzīvotāju viedokļi tiek sniegti speciālistiem pirms tiek pieņemts domē lēmums.
- Piešķirt nevalstiskajām organizācijām padomdevēja tiesības lēmumu pieņemšanas procesā.
- Veicināt iedzīvotāju līdzdalību Eiropas Savienības jautājumos, piemēram, ar referendumu palīdzību.
- Valstij jāizstrādā likums par referendumiem valstī un pašvaldībās, lai rīkotu referendumus par būtiskiem jautājumiem.
- Likumu veidotājiem jāaicina mērķa grupas izteikt viedokli par gaidāmajām izmaiņām.
- Pašvaldībai ar telpām atbalstīt nevalstiskās organizācijas.
- Stratēģiskus lēmumus valstī pieņemt pamatā uz ekspertu, nevis politiķu viedokļiem.

Korupcija

- Formālās un neformālās izglītības centriem jāizglīto par korupcijas piemēriem, novēršanu un sodiem, kā arī darba devējiem jāinformē par korupcijas un interešu konflikta riskiem un sodiem.
- Jāpublisko tiesas procesa rezultāti korupcijas lietās – ar to jānodarbojas iedzīvotāju grupām (interneta portālu veidošana), nevalstiskajām organizācijām, kā arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam.
- Pašvaldībām jānovērš iespēju draugiem un radiem strādāt pakļautības iestādēs. Domēm jābūt godīgākām cenu aptaujās un iepirkumu procedūrās. Iestādes un NVO nedrīkst veicināt korupcijas iedīgļus.
- Jālikvidē valsts apmaksātus deputātu un ministru padomniekus un konsultantus.
- Valstij jāliedz turpmāk ieņemt līdzīgu amatu, ja persona ir notiesāta par koruptīvām darbībām.
- Korumpantus ir jāliek cietumā, bet ierēdņiem jābūt atbildīgiem ar savu mantu, ja ir veikts likuma pārkāpums.
- Ir jāpaātrina tiesas procesi, nodrošinot tiesnešu mobilitāti lietu izskatīšanā gan Latvijā, gan ES par starptautiskiem pārkāpumiem.
- Paplašināt Valsts kontroles pilnvaras, lai secinājumi saskanēt ar sodiem; un veikt valsts pārvaldes funkciju auditu, lai vārdi saskanētu ar darbiem.
- Neļaut deputātu kandidātiem ar nodokļu parādiem kandidēt vēlēšanās,
- Popularizēt anonīmos informācijas kanālus par nodokļu nemaksātājiem, aplokšņu algām un kontrabandu,
- Stingrāk kontrolēt valsts un pašvaldību iepirkumus, padarot tos caurspīdīgus,
- Noteikt stingrus, publiskus un caurspīdīgus kritērijus politiķiem, ierēdņiem un tiesību sargājošās iestādēs strādājošajiem.
- Nodrošināt neatkarīgu Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, tiesu un prokuratūru,
- Paaugstināt sodu kukuļņēmējiem.

Atskaitīšanās

- Likumdošanā jānosaka personiska, tai skaitā finansiāla vai kriminālatbildība par nepareiziem lēmumiem vai solījumu nepildīšanu.

- Budžeta rādītāji ir jāpublisko saprotamā veidā, valsts un vietējā līmenī jānodrošina nodokļu iekasēšanas un izmantošanas pārskatāmība.
- Katram Eiropas Parlamenta un Saeimas deputātam ir jābūt savam blogam vai mājas lapai, kur katrs iedzīvotājs var uzdot jautājumus un lasīt jaunumus.
- Jaunās partiju programmas ir jāsāk ar atskaitīšanos par iepriekšējā periodā īstenotajiem solījumiem.
- Ja politiķi neizpilda 50% no solītā, tad pēc 9-12 mēnešiem nāk vietā cits no tā paša partijas saraksta. Par solījumu nepildīšanu ir arī citas sankcijas – algas samazinājums vai atmaksa budžetā.
- ES institūcijām jābūt pieejamākām iedzīvotājiem – ierēdņiem biežāk jātiekas ar iedzīvotājiem, bet iedzīvotājiem jābūt iespējām iekļūt ES institūcijās. Institūcijām jāinformē iedzīvotāji, kur var vērsties ar priekšlikumiem, un priekšlikumu iesniegšanas vietā jābūt pretimnākošiem cilvēkiem (gan tiekoties klātienē, gan virtuālā saskarsmē).
- Jāsniedz plašāka informācija par to, kas pārstāv Latviju Eiropas Savienībā - Eiropas Parlamentā, Eiropas Savienības Padomē, Eiropadomē un Eiropas Komisijā - un kā pie viņiem vērsties.
- Informāciju par ES likumdošanas aktuālajiem jautājumiem jāsniedz plašāk un iedzīvotājiem saprotamā valodā - jāievieš masu medijos ziņu rubrika „Aktualitātēs ES likumdošanā”, jānodrošina iespēja atlasīt likumprojektus pēc jomām un redzēt Latvijas pārstāvju ieguldījumu.
- Iestādēm plaši un saprotami par aktualitātēm jāinformē sabiedrība un NVO. Saeimas mājas lapā regulāri jāpublicē deputātu balsojumus, medijiem jāatspoguļo aktuālākos jautājumus.

Latvija ES

- Lai Latvijas balss ES ir līdzvērtīga un skaļa, kā ES ‘vecajās’ dalībvalstīs, Eiropas Parlamenta deputātiem vairāk jākonsultējas ar Saeimu un ministrijām par lēmumu pieņemšanu Eiropas Parlamentā saistībā ar Latvijas interesēm.
- Jāveido neatkarīga institūcija, kas sniedz priekšlikumus ES, informējot par situāciju Latvijā; kā arī lobē Latvijas intereses, izvērtējot Latvijas stiprās, vājās puses, iespējas un zaudējumus.
- Latvijas pārstāvjiem (visos līmeņos) jābūt prasīgākiem un uzstājīgākiem.
- Pirms lēmumu pieņemšanas Eiropas Savienībā informēt un iesaistīt iedzīvotājus un sabiedriskās organizācijas, lai noteiktu, kas ir mūsu nacionālās intereses.
- Valstij rūpīgi izvērtēt ES ieteikumus, izbeigt tos pildīt „burtiski”, precīzi tulkot un skaidrot ES likumdošanu.
- ES, pieņemot lēmumus, pārliecināties, ka tie atbilst mazo vai jauno valstu interesēm.
- Latvijas valsts pārstāvjiem ES ir jācenšas panākt tādu Eiropas Savienības direktīvu pieņemšanu, kas ir Latvijas sabiedrības interesēs.
- Katrai valstij Eiropas Savienībā neatkarīgi no tās lieluma ir jābūt vienai balsij.
- Iedzīvotājiem apgūt svešvalodas, lai paši varētu sekot līdz lēmumu pieņemšanai ES.
- ES jāņem vērā Latvijas viedoklis.

6. Sociālās garantijas un labklājība: visā ES līdzīga sociālā nodrošinātība, sociālās garantijas un labklājība vecumdienās

Pensijas

- Lai sociālās garantijas mūža garumā ir līdzvērtīgas visās ES valstīs, ļaujot vecumdienās pilnvērtīgi dzīvot un ceļot, jāvienojas par ilgticīgu pensiju likumu, bet pensionēšanās vecums ir jāsaskaņo ar vidējo mūža ilgumu valstī (katram dzimumam).
- Jāpārņem pozitīvā pieredze no citām ES valstīm pensiju un sociālo pabalstu aprēķināšanā, ņemot vērā inflāciju, un jāsauglabā piemaksu par darba stāžu.
- Pensiju iemaksas jāinvestē vietējā ekonomikā.
- Jāpilnveido pensiju sistēma, kur tiek ņemts vērā tas, kādas pensijas vecumu sasniegušajam cilvēkam ir bijušās iespējas strādāt.
- Jāpalielina minimālā pensija līdz ES vidējam līmenim un jāpaaugstina iemaksas 2.līmenī.

- Garantēt pensiju vismaz iztikas minimuma apmērā, kas netiek aplikta ar nodokli.
- ES rosināt kopējā pensiju minimālā izmaksu līmeņa noteikšanu.

Sociālā politika

- Jānodrošina sociālās garantijas studentiem un bezdarbniekiem, kas studē par budžeta līdzekļiem.
- Jānodrošina garantēts iztikas minimums, jāpielīdzina iztikas minimumu reālajai dzīvei un noteikt visā ES zemāko iztikas minimuma sliekšni.
- Jāpieprasa no ES atbildība sociālo jautājumu risināšanā – jāpieprasa vienota politika, minimālie ienākumi, koeficienti utt.
- Jāveicina mecenātisms un filantropija, kas atbalstītu sociāli neaizsargātās grupas.
- Nodrošināt taisnīgu algu visiem.
- Jāpalielina atbalsts daudz bērnu ģimenēm un maznodrošinātajiem.
- Valstij jāmaksā sociālajiem aprūpētājiem, lai nodrošinātu vienādu attieksmi pret visiem.
- Jāpanāk godprātīga attieksme pret savu darbu veselības un sociālajā jomā.
- Jāattīsta brīvprātīgais darbu sociālajā jomā.
- Veicināt skolu un bērnu namu sadarbību ar veco ļaužu pensionātiem, lai bērniem būtu iespēja tikt pie "vescāsmātes un vectēva" sirdssiltuma un gudrības, bet vecajiem ļaudīm dotu jēgu un prieku dzīvei.
- Attīstīt sociālo māju sistēmu, kas būtu sanatorijas tipa - patīkama vide, pasākumi, iekārtas, mazdārziņi u.c.
- Veicināt starppaaudžu izpratni - jāmainās sabiedrības attieksmei pret vecāka gadagājuma cilvēkiem un arī pret jauniešiem,
- No bērniības audzināt ģimeniskumu, strādīgumu un atbildību pret sevi un sabiedrību caur projektiem, konkursiem, izstādēm, koncertiem u.c.
- Pašvaldības sociālajam dienestam informēt iedzīvotājus par izmaiņām sociālajā jomā.
- Valdībai izstrādāt stabilu nemainīgu (vismaz 15 gadi) ilgtspējīgu sociālo garantiju modeli.
- Valdībai jāsamazina darbaspēka izmaksas caur nodokļu politiku un vēlreiz pārskatīt sociālā budžeta izlietojumu – kur paliek nauda.
- ES ievērot tiesiskās palāvības principu attiecībā uz māmiņu algām un citām sociālajām garantijām.
- Virzīt „simtlatniekus” (stipendiju saņēmējus) uz uzņēmumiem, ja tas nesamazina uzņēmuma kopīgos iemaksājumus sociālajā budžetā.
- Valsts izstrādā un ievieš atbalsta programmas nodarbinātības veicināšanā īpaši atbalstāmajām mērķa grupām - cilvēkiem ar īpašām vajadzībām un maznodrošinātiem, bet talantīgajiem jauniešiem.

Bērnu drošība

- Pašvaldībai ir jānodrošina skolēniem pagarinātās dienas grupas (mācības un spēles), transports bērniem uz skolu un mājām, arī drošas ietves un gājēju pārejas, kā arī dzīves vieta, piemēram, internāts, bērniem, kuru vecāki ilgstoši ir ārpus Latvijas.
- Skolotājiem jādod lielākas pilnvaras skolēnu disciplinēšanā, un ir jāatjauno darba audzināšana.
- Likumā jānosaka, ka uz noteiktu laiku tiek atņemtas alkohola vai tabakas pārdošanas licences, ja tos tirgo nepilngadīgajiem.
- ES jāveido direktīva, kas regulē vecāku atbildību par bērniem, kad vecāki aizbrauc uz peļņu ārzemēs.
- ES jāizstrādā kārtība pedofilijas, pornogrāfijas u.c. ierobežošanai internetā (dalībvalstīm jāuzrauga īstenošana), kā arī jānosaka, ka pornogrāfijas interneta vietnes pilngadīgajiem ir maksas pakalpojums.
- Attīstīt brīvprātīgo darbu, lai nodrošinātu kārtību uz ielām u.c.
- Attīstīt jauniešiem pulciņus, lai viņiem ir, kur kvalitatīvi pavadīt brīvo laiku.

Nodokļi

- Jānosaka, ka ar nodokļiem neapliekamais minimums ir vienāds ar iztikas minimumu.
- Jāievieš progresīvais ienākuma nodoklis no 1000 latiem un jānodrošina tā nemainīgums, palielinot citus nodokļus,

Progresīvā nodokļa izmantošana jānodod pašvaldībām, kurām ir jāatskaitās par tā izlietošanu.

- Lai ienākumi ir samērojami ar izdevumiem, veicināt jauniešu ilgtermiņa domāšanu finanšu plānošanā – jau ģimenē izglītot bērnu par personīgā budžeta plānošanu,
- ES jānodrošina kontrole par budžeta līdzekļu iztērēšanu.
- Jāsamazina nodokļu slogs ģimenēm ar bērniem.

7. Zaļš dzīvesveids – tehnoloģijās, ražošanā, attieksmē un likumos

Enerģētika

- Jāizveido vienota enerģētikas nodokļu sistēma visā ES, paredzot nodokļu atvieglojumus „zaļās” enerģijas izmantošanai un ražošanai.
- Jāierobežo naftas un gāzes lobījs Latvijā.
- Ar valsts atbalsta programmu jāatjauno trīs Daugavas lielos HES, palielinot to efektivitāti.
- Plašāk jāizmanto šķelda un jāceļ šķeldas spēkstacijas.
- Valstij jāatbalsta un bankām jāveido īpašas kredīta programmas alternatīvās enerģijas attīstībai - saules kolektori, zemes, jūras un ezeru ūdens siltuma izmantošana siltumenerģijas ražošanai.
- ES jānosaka direktīvu par dabas nodokļa ieviešanu tiem ražotājiem un patērētājiem, kas izmanto neatjaunojamo enerģiju.
- Piekrastē jāizmanto vēja enerģija, to subsidē ES; Zemgalē un Latgalē – saules kolektori.
- Plaši jāaudzē kartupeļi, no kuriem arī var iegūt elektroenerģiju.
- Attīstīt Eiropas valstu enerģētiskos savienojumus starp dalībvalstīm.
- Latvijai jāatsakās no enerģijas monopola, jāpalielina „zaļās” kvotas.
- Pašvaldībām jāveicina alternatīvās enerģijas iegūšana konkrētajā pašvaldībā, jāapzina savi esošie un potenciālie ekonomiskie un energo resursi.

Piesārņojums

- Pašvaldībām un valstij jāievieš efektīvu sistēmu atkritumu šķirošanai, pārstrādei, kā arī otrreizējai izmantošanai, paredzot samaksu patērētājam. Iedzīvotājiem jābūt atbildīgiem par iepakojumu savākšanu, šķirošanu un nodošanu, kamēr Vides ministrijai jāatbild par iepakojumu pārstrādi un rūpnīcu veidošanu. ES jāsubsidē atkritumu pārstrāde.
- Uzņēmējiem un valstij jāorganizē stikla un plastmasas taras pieņemšana lielveikalos.
- Pašvaldībām un valstij jāizveido vairāk atkritumu konteineru ceļu malās un atpūtas vietās, jāorganizē atkritumu savākšana mežos (transporta nodrošināšana, koordinācija).
- Jānodrošina notekūdeņu attīrīšanas iekārtu materiālā bāze, jāattīsta rūpniecības uzņēmumu nopludināto kanalizācijas ūdeņu pārbaude, lai nodrošinātu stabili attīrīšanas iekārtu darbību.
- Jāpiemēro papildus nodokļi par otrreizējai pārstrādei neizmantojamu (nepārstrādājamu) iepakojumu (taras) izmantošanu.
- Jāpastiprina kontroli un jānosaka striktāki sodi par gaisa, ūdens un augsnes piesārņošanu.
- Jānosaka lielāki naudas sodi par dabas piesārņošanu, diferencējot soda veidus.
- Jāveicina aktīvo dūņu (pārpalikums no ūdens attīstīšanas iekārtām) plašāku izmantošanu.

Zaļā domāšana

- Ieviest pāreju uz elektronisku dokumentu apriti starp iedzīvotājiem, iedzīvotājiem un uzņēmējiem, un valsti.
- Formālās un neformālās izglītības centriem jāizglīto par zaļu dzīves veidu un tīru vidi.
- Jāievieš atbalsts zinātnei un pētījumu veikšanai, lai izstrādātu konkrētas zaļās tehnoloģijas.
- Iedzīvotājiem jāaudzē ekoloģiski tīri produkti.
- Mežu apstrādē jāatļauj izmantot cirsma pilnībā - arī celmus un zarus.
- Izvērtēt lielo projektu ieceres un sabalansēt tās starp ekonomiskām un vides interesēm,

- Lai iedzīvotāji varētu dzīvot „gudrās un zaļās” mājās, jāsakārto īpašuma tiesības un jāatbalsta un jāpopularizē „zaļo” māju būvniecība - iedzīvotājiem jāpaplašina savstarpējo informācijas apmaiņu par īpašuma tiesībām un problēmu risinājumiem (masu saziņas līdzekļi).
- Pašvaldībām jāaizsargā īpašnieki attiecībā uz deklarēšanās jautājumiem (kādam citam ir viegli iedeklarēties dzīves vietā bez īpašnieka ziņas).
- Valdībai vienkāršot, paātrināt īpašuma strīdu izskatīšanu.
- Jaunajām ģimenēm atvieglot noteikumus vai sniegt valsts garantijas kredītam 1.mājokļa iegādei.
- Jāmaina domāšanu attiecībā uz ēku siltināšanas nepieciešamību (tās daudz vairāk jāsiltina).
- Jāiesaista vietējie resursi jaunu videi draudzīgu materiālu izstrādē un radīšanā. Jāatbalsta „zaļo” „mājokļu” ieviešana nodokļu atlaīžu veidā, piemēram, nekustamā īpašuma nodokli.
- Veicināt atbalsta programmas uzņēmējiem zaļo tehnoloģiju ieviešanā.

8. Nacionālā identitāte, valoda un kultūra

Valoda un vēsture

- Jāattīsta latviešu valoda, saglabājot to kā vienīgo valsts valodu, nepārangliskot to.
- Skolās Latvijas vēsture jā māca kā atsevišķs priekšmets, jāpilnveido patriotiskā audzināšana un jāveicina cieņa pret Latvijas simboliku mācību iestādēs.
- Jāveido kopēja Eiropas vēstures izpratne Eiropas Savienībā.
- Jāveicina jaunās paaudzes latviskums caur sportu un kultūru.

Demogrāfija

- Jāveicina dzimstību Latvijā - atbalsts jaunajām ģimenēm, bērniem.
- Jānosaka bezbērnu nodoklis vīriešiem.
- Jāizstrādā valsts programma Latvijas iedzīvotāju palikšanai dzimtenē un jāsekmē ekonomisko bēgļu atgriešanās.
- Jāatļauj un jāveicina dubultpilsonība.

Kultūras mantojums un daudzveidība

- Nedrīkst celt nodokļus izdevniecībām, jā saglabā latviešu oriģinālliteratūras izdošana.
- Nedrīkst samazināt valsts dotācijas bibliotēkām, muzejiem un teātriem, lai veicinātu pieejamību kultūrvērtībām.
- Jā saglabā Dziesmu un deju svētki, jāatbalsta pašdarbības kolektīvi un jāpopularizē Dziesmu un deju svētki pasaulē.
- Masu medijiem vairāk jārunā par nacionālajiem jautājumiem un jāpopularizē tradīcijas, iedzīvotājiem un valstij jā saglabā un jāprezentē Latvijas nacionālās vērtības. Jāveido un jāpopularizē Latvijas tēls ārvalstīs.
- Jāatbalsta nacionālo svētku svinēšana (tradīciju veicināšana) un kultūras attīstība.
- Latvijā dzīvojošo citu tautu cilvēkus jāiesaista latviskā vidē, vienlaikus jāatbalsta emigrējušo latviešu nacionālās identitātes saglabāšana.
- Skolās un ģimenē sniegt bērniem zināšanas un mīlestību pret latviešu kultūru.
- ES izveidot īpašu fondu kultūras saglabāšanai un attīstīšanai, it sevišķi jaunajās dalībvalstīs.
- sniegt pašvaldības atbalstu kultūras pasākumu rīkošanai un pašdarbības kolektīviem.

Kā tika izstrādāti rezultāti?

Diskusijas rezultāti – iedzīvotāju priekšlikumi – tika panākti, pateicoties rūpīgi izstrādātai metodei, kas nodrošina ikviena dalībnieka iesaistīšanos un kompromisa atrašanu visu dalībnieku vidū. Daļa diskusijas notika plenārsēdes formā, bet lielākais darbs tika padarīts, strādājot grupās (3 grupās katrā diskusijā). Katru grupu vadīja profesionāls moderators, kura uzdevums bija iesaistīt ikvienu diskusijas dalībnieku, kā arī neļaut nevienam dominēt diskusijas garu. Moderators, paralēli diskusijas vadīšanai, piefiksēja dalībnieku teikto uz kartītēm, kas ļāva ar dalībnieku

viedokļiem ērti strādāt, sagrupēt un apkopot idejas. Pateicoties diskusijām ar ekspertiem, dalībnieku izstrādātie 6 priekšlikumi ir konkrēti un īstenojami dzīvē.

Kā eksperti diskusijās piedalījās:

1. Rinalds Rudzītis, Alberta koledžas lektors
2. Ivonna Plaude, Neatkarīgo Tukuma ziņu galvenā redaktore
3. Elīta Jermolajeva, Daugavpils Universitātes prorektore
4. Arturs Medveckis, Liepājas Universitātes Sociālo pētījuma centra vadītājs
5. Silvija Dreijere, Latvijas Zemnieku Federācijas eksperte Briselē Piena un piena produktu darba grupā
6. Feliciāna Rajevska Vidzemes augstskolas asociētā profesore, Team Europe lektore
7. Jānis Ceļmilleris, Vidzemes reģionālā ES struktūrfondu informācijas centra vadītājs
8. Māris Kalniņš, SIA „Vandzenes rapsis” Valdes loceklis
9. Ainārs Nābels-Šneiders, Zemkopības ministrijas Starptautisko attiecību nodaļas vadītājs, Team Europe lektors
10. Rasma Karnīte, ekonomiste, Team Europe lektore
11. Dace Akule, PROVIDUS Eiropas politikas pētniece, Team Europe lektore
12. Linda Jākobsone, PROVIDUS Eiropas politikas asociētā pētniece, Team Europe lektore

Pirms diskusijas ielūgtie dalībnieki saņēma informāciju par ES darbības jomām un aktivitātēm, bet no dalībniekiem netika prasītas zināšanas par Eiropas tēmu un/ vai Eiropas Savienību.

Aktivitāte	
Priekšpusdiena	Atklāšana
	Iepazīšanās, iesildīšanās: Kas man patīk vai nepatīk Eiropas Savienībā? Darbs grupās.
	Plenārsēde: Prezentācijas par to, kā dalībnieki vērtē ES un Latvijas dalību tajā.
	Vīziju izstrāde: Dalībnieki izstrādā idejas, kādā ES viņi vēlas dzīvot. Darbs grupās.
Pēcpusdiena	Ideju izaicināšana: Eksperti vērtē un papildina iedzīvotāju idejas. Plenārsēde.
	6 nozīmīgāko ideju atlase: Dalībnieki balsojumā izvēlas, kuras 6 idejas izstrādāt priekšlikumos.
	Priekšlikumu izstrāde: Dalībnieki pārveido idejas priekšlikumos, atbildot uz jautājumu, ko vajadzētu darīt, lai ko sasniegtu un kam to vajadzētu darīt – ES, dalībvalstij vai pašvaldībai? Darbs grupās.
	Rotācija: Dalībnieki rotācijas kārtībā iepazīstas ar pārējo grupu darbu, papildinot to un veicot nepieciešamās izmaiņas savos priekšlikumos.
	Priekšlikumu prezentācija un pirmās reakcijas: Dalībnieki prezentē savas idejas lēmumu pieņēmējiem. EP, Saeimas un pašvaldību deputāti vērtē izstrādātos priekšlikumus. Plenārsēde.
	Noslēgums

Ar katras diskusijas rezultātiem, diskusijas noslēgumā tika iepazīstināti pašvaldības, Saeimas un/vai Eiropas Parlamenta deputāti. Kopā diskusijās piedalījās 13 pašvaldības deputāti, 13 Saeimas deputāti un 1 Eiropas Parlamenta deputāts. Daži Saeimas deputāti piedalījās vairākās diskusijās.

Paralēli debates notika arī ES mājas interneta vietnē <http://eslatvijaunes.esmaja.lv> Tur ir publicēti katras klātienē diskusiju foto un video iespaidi, kā arī rezultāti, kurus ir iespējams komentēt. No 27.septembra līdz 4.oktobrim tur norisinājās arī interneta balsojums par iedzīvotāju izteiktajiem priekšlikumiem. Ar balsojuma palīdzību savu viedokli par tālāko Latvijas dalību ES varēja izteikt plašāka sabiedrība.

Interneta balsojumā piedalījās 206 dalībnieki. Visvairāk balsoja par nacionālās identitātes jautājumiem, zaļo dzīvesveidu, kā arī sociālajām garantijām un labklājību. Lai gan diskusijās visvairāk ideju bija par uzņēmējdarbību un ražošanu, šīs jomas priekšlikumus interneta balsojumā atbalstīja tikai 50 cilvēki.

Populārākie priekšlikumi:

- Uzņēmējiem un valstij jāorganizē stikla un plastmasas taras pieņemšana lielveikalos (75 balsis),
- Jāveicina dzimstība Latvijā - atbalsts jaunajām ģimenēm, bērniem (70),
- Jānosaka, ka ar nodokļiem neapliekamais minimums ir vienāds ar iztikas minimumu (67),
- Sniegt pašvaldības atbalstu kultūras pasākumu rīkošanai un pašdarbības kolektīviem (65),
- Garantēt pensiju vismaz iztikas minimuma apmērā, kas netiek aplikta ar nodokli (64),
- Nedrīkst samazināt valsts dotācijas bibliotēkām, muzejiem un teātriem, bet jāveicina pieejamību kultūrvērtībām (63),
- Jāsaglabā Dziesmu un deju svētki, jāatbalsta pašdarbības kolektīvi un jāpopularizē Dziesmu un deju svētki pasaulē (61).

Par diskusijas dalībniekiem

Dalībnieku atlasīti veica sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, telefona aptaujās vaicājot respondentiem, vai viņiem būtu interese piedalīties diskusijā „Es, Latvija un ES”. Respondentiem netika vaicāta viņu attieksme pret Eiropas Savienību. Tāpat netika vaicāts, vai respondentiem ir vai nav zināšanas par apspriežamajiem jautājumiem.

Diskusijās piedalījās 230 dalībnieki - 136 sievietes, 94 vīrieši. Dalībnieki pārstāv dažādas vecuma grupas, kā arī dažādas profesijas un izglītības līmeņus.

Dalībnieki pārstāvēja šādas vecuma grupas:

- Vecumā no 18 līdz 35 – 60 dalībnieki,
- Vecumā no 36 līdz 50 – 57 dalībnieki,
- Vecāki par 50 gadiem – 113 dalībnieki.

Dalībnieki bija šādas nodarbošanās – elektriķis, skolēns, bezdarbnieks, zemnieks, datort speciālists, pensionārs, bērnudārza audzinātājs, NVO direktors, bibliotekārs, žurnālists, students, inženieris, vēsturnieks, jurists, ugunsdrošības un darba aizsardzības speciālists, aprūpētājs, rakstnieks, projektu administrators, muzeja gids, celtnieks, folkloras ansambļa vadītājs, keramiķis, uzņēmējs, ierēdnis, pārdevējs, restaurators, pavārs, militārpersona, vides speciālists, grāmatvedis u.c.

Iespaidi no diskusijām

Daina Siņeļņikova, žurnāliste, diskusijas dalībniece Alūksnē: „Bija interesanti salīdzināt katra cilvēka zināšanas un pieredzi, un vērot, kā dienas gaitā katrs cilvēks, arī es, bagātinos. Cilvēkiem smeldzēja šīs lietas. Bija diezgan daudz cilvēku, kas vai nu tagad vai nesen ir bijuši bez darba, un šeit ieguva motivāciju, ko darīt. Ļoti svarīgi, cik viņi varēja paši sev iegūt. Bezgala daudz ieguva tie, kas atnāca, un žēl par tiem, kas neatnāca.”

Toms Pāvils, skolēns, diskusijas dalībnieks Liepājā: „Pirms diskusijas “Es, Latvija un ES” Liepājā par Eiropas Savienību domāju tikai pozitīvi – par jauniešu iespējām, par iespējām studēt, projektiem. Nemaz neko sliktu nebiju iedomājies, tikai par cukura fabrikām. Tagad pēc diskusijas ir daudz jaunas idejas arī par negatīvo. Tas, ko darām Eiropas Savienībā, ir par maz. Arī par maz zinām, ko ES mums dod. Par maz ietekmējam, kā valdība izturas pret ES. Lai veicinātu līdzdalību, varētu vienu vai divas reizes gadā rīkot referendumus par ES jautājumiem. Tagad cilvēki sūdzas, ka nevar ietekmēt ES, tas būtu veids, kā mudināt viņus aktīvāk iesaistīties.”

Elīta Jermolajeva, Daugavpils Universitātes Zinātņu prorektore, eksperte diskusijā Daugavpilī: „Tā ir ļoti laba iecere izvēlēties dalībniekus pēc nejaušības principa, kas gan bija grūti pašiem organizatoriem, bet parādīja gan mūsu iedzīvotāju atsaucību/ neatsaucību, bet varbūt pat neuzdrošināšanos piedalīties. Man patika, kā tika vadīts un virzīts process, un tas, ka tika uzklauti visi diskusijas dalībnieki. Izskatījās, ka daži no uzaicinātajiem cilvēkiem varbūt pat pirmo reizi aizdomājās par šiem ES jautājumiem.”

Indra Leja, publisko un privāto partnerību biedrības „Zied zeme” administratīvā vadītāja, sadarbības partnere Ogrē: „Vislielāko prieku man sagādāja, kad redzēju dalībnieku acis iemirdzamiem ticot, ka spēj ietekmēt lietu kārtību. Un tā arī ir - viņi spēj. Protams, ka ir jācīnās un jāpierāda sava nostāja un viedoklis, bet manuprāt ar iedvesmu un aizrautību var panākt ļoti daudz. Un tās mums šodien netrūka.”

Zaiga Bērziņa, skolotāja, diskusijas partnere Jēkabpilī: “Diskusijas rezultātā nostiprinājās pārliecība, ka esmu Eiropas Savienības pilsoņe un varu ietekmēt lēmumus. Viens no priekšlikumiem, kas izskanēja diskusijā un mani īpaši uzrunāja, ir par veselīgas dzīvesveida popularizēšanu īpaši bērniem. Man šķiet, ka mēs neesam pietiekami kompetenti, lai izmantotu Eiropas Savienības sniegtās iespējas. Pašvaldībām būtu jāriko plašāki informatīvi pasākumi, lai cilvēki varētu konkrēti ietekmēt savu ikdienu un dzīvi. Un arī pašiem cilvēkiem nav jābaidās riskēt un uzņemties lielāku atbildību par savu dzīvi.”

Māra Cēbere, grāmatvede, diskusijas dalībniece Ventspilī: “Šīs diskusijas rezultātā nostiprinājās pārliecība, ka Latvijai ir jābūt Eiropas Savienībā, neskatoties uz dažādiem trūkumiem. Dalība mūsu dzīvē ienes rietumniecisko stilu, sniedz drošību, dod jaunas izglītības iespējas un veicina valodu apguvi, kā arī demokrātisko domāšanu.”

Kas notiks ar diskusiju rezultātiem?

Visu diskusiju rezultāti un izteiktie priekšlikumi, kā arī interneta balsojuma rezultāti tika prezentēti diskusiju noslēguma pasākumā 2010.gada 6.oktobrī Rīgā Eiropas Savienības mājā. Šajā diskusijā bija aicināti piedalīties Latvijas un Eiropas Savienības lēmumu veidotāji, amatpersonas un žurnālisti, kā arī paši dalībnieki, lai iepazīstinātu ar diskusiju rezultātiem, kopīgi tos apspriestu, kā arī domātu, kā atbildēt uz iedzīvotāju priekšlikumiem.

Gala ziņojums tiks nosūtīts Valsts prezidentam, Latvijas premjerministram un ministriem, Saeimā pārstāvētajām politisko partiju frakcijām un Eiropas lietu komisijai, Eiropas Parlamenta deputātiem no Latvijas, Eiropas Parlamenta informācijas birojam Latvijā un Eiropas Komisijas pārstāvniecībai Latvijā, kā arī deputātiem tajās pašvaldībās, kuru iedzīvotāji piedalījās diskusijās.

Kontakti

Lai uzzinātu vairāk par projektu "Es, Latvija un ES", tajā skaitā informāciju medijiem, lūdzu, sazinieties ar projekta koordinatore:

Dace Akule
Eiropas politikas pētniece
Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS
Alberta iela 13,
Rīga, LV – 1010

e-pasts: akule@providus.lv
telefons: 67039258

Linda Jākobsone
Eiropas politikas asociētā pētniece
Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS
Alberta iela 13,
Rīga, LV – 1010

e-pasts: jakobsone@providus.lv
telefons: 67039271